

T.C.

**BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI**

**ŞANLIURFA SIRA GECELERİ VE TURİZM İLİŞKİSİ: SIRA GECESİ
DÜZENLEYEN İŞLETMELER ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Mehmet TAŞ

Danışman

Doç. Dr. Mustafa DOĞAN

Ağustos-2022

BATMAN

T.C.

BATMAN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAYI

Doç. Dr. Mustafa DOĞAN danışmanlığında Mehmet TAŞ tarafından hazırlanan “Şanlıurfa Sıra Geceleri ve Turizm İlişkisi: Sıra Gecesi Düzenleyen İşletmeler Üzerinden Bir Değerlendirme” adlı tez çalışması 02/09/2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç. Dr. Mustafa DOĞAN.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Volkan GENÇ.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Derya Demirdizen ÇEVİK.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Lisansüstü Eğitim Enstitü Müdür Vekili

Prof. Dr. Osman PAKMA

TEZ YAZIM BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all materials and results that are not original to this work.

İmza

Mehmet TAŞ

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞANLIURFA SIRA GECELERİ VE TURİZM İLİŞKİSİ: SIRA GECE Sİ DÜZENLEYEN İŞLETMELER ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Mehmet TAŞ

BATMAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

Danışman: Doç. Dr. Mustafa DOĞAN

2022, 49 Sayfa

Jüri

Doç. Dr. Mustafa DOĞAN
Dr. Öğr. Üyesi Volkan GENÇ
Dr. Öğr. Üyesi Derya DEMİRDİZEN ÇEVİK

Şanlıurfa sıra geceleri ve müzik üzerine birçok çalışma bulunmaktadır fakat Türkiye’de Şanlıurfa sıra gecelerinin turizme etkisi üzerine bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın temel amacı Şanlıurfa’daki geleneksel sıra gecesi aktivitelerinin turizme etkisinin değerlendirilmesidir. Çalışmada yarı yapılandırılmış bir soru formu ile görüşme tekniği kullanılmış ve Şanlıurfa’da sıra gecesi düzenleyen 19 işletme üzerinden veriler toplanmıştır. Ortaya çıkan bulgular Şanlıurfa’daki sıra gecesinin turizmi doğrudan etkileyen bir turistik çekicilik unsuru olduğu, ziyaretçiler için vazgeçilmez bir aktiviteye dönüştüğü; destinasyon memnuniyeti açısından sıra gecelerinin eğlence ihtiyacını karşılayan aynı zamanda kültürel etkileşime de olanak sağlayan bir miras değeri olduğu görülmüştür. Geçmişe göre işletme sayısında ve işletmelerin hizmet unsurlarında değişimler olduğu tespit edilmiştir. Kadın ve erkeklere bir arada hizmet veren hem alkollü hem de alkolsüz işletmelerin olduğu; kentin turistik eğlence imajında sıra gecesinin çok belirgin bir yer işgal ettiği tespit edilmiştir. Sıra gecesi talebini büyük oranda seyahat acentelerinin yönlendirdiği, kentteki işletmeler arasında yoğun rekabetin olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sıra Gecesi, Turizm, Somut Olmayan Kültürel Miras, Şanlıurfa, Türkiye

ABSTRACT

MS THESIS

RELATIONSHIP WITH SANLIURFA SIRA GECESİ AND TOURISM: AN EVALUATION ON BUSINESSES ORGANIZING SIRA GECESİ

Mehmet TAŞ

BATMAN UNIVERSITY GRADUATE EDUCATION INSTITUTE
DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT

Advisor: Doç. Dr. Mustafa DOĞAN

2022, 49 Pages

Jury

Doç. Dr. Mustafa DOĞAN
Dr. Öğr. Üyesi Volkan GENÇ
Dr. Öğr. Üyesi Derya DEMİRDİZEN ÇEVİK

There are many studies on Şanlıurfa sira nights and music, but there is no study on the impact of Şanlıurfa sira nights on tourism in Turkey. The main purpose of this study is to evaluate the effects of traditional sira night activities in Şanlıurfa on tourism. In the study, a semi-structured questionnaire and interview technique were used and data were collected from 19 businesses that organized sira night in Şanlıurfa. The findings revealed that sira night in Şanlıurfa is a tourist attraction that directly affects tourism and has turned into an indispensable activity for visitors; In terms of destination satisfaction, it has been seen that sira nights are a heritage value that meets the entertainment needs and also allows cultural interaction. It has been determined that there are changes in the number of enterprises and service elements of enterprises compared to the past. There are both alcoholic and non-alcoholic businesses that serve women and men together; It has been determined that sira night occupies a very prominent place in the touristic entertainment image of the city. It has been revealed that the demand for sira night is mostly driven by travel agencies and there is intense competition among the businesses in the city.

Keywords: Sira Gecesi, Intangible Cultural Heritage, Tourism, Şanlıurfa, Turkey

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında değerli bilgilerini benimle paylaşan ve kıymetli zamanını ayırıp yol gösteren sevgili danışman hocam Doç. Dr. Mustafa Doğan'a, hayattan emekli olmayan hocam Prof. Dr. Murat Gümüş'e ve Batman Üniversitesi Turizm Fakültesinde görevli değerli hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Sabırlarında dolayı eşime ve çocuklarıma teşekkür ederim. Kıymetli zamanlarında bana zaman ayırıp, bu çalışmanın ortaya çıkmasında katkılarından dolayı işletme yöneticilerimize çok teşekkür ederim. Umarım bu çalışmanın Şanlıurfa turizminin gelişmesinde bir nebze olsa da katkısı olur.

Mehmet TAŞ

Batman-2022

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	I
TEZ YAZIM BİLDİRİMİ.....	II
ÖZET	III
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
RESİM LİSTESİ.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
BİRİNCİ BÖLÜM	1
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	1
GİRİŞ	1
1.Temel Kavramlar ve Literatür.....	2
2.Somut Olmayan Kültürel Miras	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
ŞANLIURFA VE SIRA GECESİ GELENEĞİ.....	9
2.1.Şanlıurfa	9
2.2.Şanlıurfa Tarihi	9
2.3.Şanlıurfa Tarihinde Müziğin Gelişim Süreci	10
2.4. Şanlıurfa Müzik Kültürü	11
2.5.Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği	12
2.6. Sıra Gecelerinin Şanlıurfa'nın Kültür Hayatındaki Yeri	16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	18
ŞANLIURFA SIRA GECELERİ VE TURİZM.....	18
3.1.Şanlıurfa'nın Turistik Çekicilikleri	18
3.2. Araştırmanın Amacı	26

3.4. Araştırmanın Önemi.....	26
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	26
3.6. Araştırmanın Yöntemi.....	26
3.7. BULGULAR.....	29
3.7.1. Sıra Gecesi Düzenleyen İşletmecilerin Profilleri.....	29
3.7.2. Sıra Gecesi Düzenleyen İşletmelerin Özellikleri	30
3.7.3. Sıra Gecesinin Yapılış Şekli ve Ziyaretçi-Müşteri Kaynağı.....	31
3.7.4. Sıra Gecesinin Önemi ve Ziyaretçiler Üzerindeki Etkisi.....	35
3.7.5. Sıra Gecelerinin Şanlıurfa Turizmine Olumlu-Olumsuz Etkileri	36
4. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	38
KAYNAKLAR	42

RESİM LİSTESİ

Resim 1:Sıra Gecesi.....	13
Resim 2: Kullanılan algılar	13
Resim 3: Yöresel Kıyafet.....	14
Resim 4: Sıra Gecelerinde Oynanan Oyunlar	15
Resim 5: Kadınlarda Sıra Günü	16

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Şanlıurfa İl Geneli Konaklama Tesisleri Kapasiteleri.....	22
Tablo 2. 2007-2022(Haziran’a kadar) Yılları Arası Şanlıurfa İli Geceleme Sayıları.....	23
Tablo 3. Şanlıurfa İli Turizm Seyahat Acentesi Sayısı	23
Tablo 4. 30 Oda ve Üzeri Konaklama Tesisleri Güvenli Turizm Sertifikası Listesi.....	24
Tablo 5. Şanlıurfa İli 2021-2022 Yılı Geceleyen Sayısına Göre Milliyet Sıralaması	25
Tablo 6. Katılımcıların Demografik Özellikleri	29
Tablo 7. İşletme ile İlgili Özellikler	30

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

GİRİŞ

Şanlıurfa; 12000 yıllık geçmişiyle birçok kavime kültür başkenti olmuş maddi ve manevi anlamda zengin tarihi olan, geçmişte izler bırakmış önemli bir şehirdir. Tarihsel süreci çok eski zamanlara dayanması ile oldukça geniş bir kültüre sahiptir (Çakmak, 2014). Şanlıurfa denince ilk akla gelen Göbeklitepe, Balıklıgöl'ü, türküleri, yanık hoyratları, sıra geceleri, yemek kültürü, gelenek görenekleri, efsaneleri, atasözleri, halk hikâyeleri, masalları, dua ve bedduaları, bilmeceleleri, el sanatları, tarihsel dokusu, gastronomisi gelmektedir(Birinci v.d., 2018). Anadolu'daki kültürel nitelikli sohbet toplantılarının tarihsel boyutu incelendiğinde geleneğin derin izlerine rastlamak mümkündür. Her ne kadar belli bir gelenekten besleniyor olsa da günün koşulları üzerinden birtakım değişimlere uğradığı görülmektedir. Sohbet toplantılarının en dikkat çekici özelliğinin tıpkı gelenekte olduğu gibi günümüzde de kendi içerisinde belli kurallarının oluşu ve mutlaka bir disiplin içerisinde yürütülmesidir. Temelde sosyal dayanışmanın sağlanmasında ve eğlence ihtiyacının karşılanmasında önemli bir fonksiyonunun olduğu görülmektedir (Barakazı ve Önçel, 2017).

Literatür taraması yapıldığında sıra geceleri ve gastronomi, sıra geceleri ve müzik açısından çalışma yapıldığı ancak turizm ve müzik bağlamında sıra gecelerinin turizme etkisinin değerlendirilmeği görülmüştür. Şanlıurfa sıra gecelerinin temelinde sohbet ve müzik yatmaktadır. Sıra geceleri bir nevi bu müzik geleneğinin aktarımında halk konservatuvarı konumundadır. Bu sebeple birçok tanınmış halk şairi, sanatçısı yetişmiştir.

Sohbet toplantılarının hoşça vakit geçirme, kültürel değerlere sahip çıkma, genç kuşaklara bu kültürü aktarma, eğlenme ve eğlendirme fonksiyonunun yanı sıra aynı zamanda sıra gecesine katılanların toplum içerisinde model olarak görülen, toplumsal kimlik kazandırılan, yardımlaşma ve dayanışma gibi sorumluluklar yükleyen bir işlevi mevcuttur (Cicioğlu, 2018). Sosyal yaşamda bu kadar önemli işlevleri olan sohbet toplantıları incelendiğinde bu geleneğin devamlılığını ve sürekli diri kalmasını sağlayan en önemli faktörün müzik olduğu görülmektedir (Tayanç, 2021)

Bu çalışma hem sıra gecelerinin aslına uygun yapılması için hem de turizm potansiyelinin ortaya konması açısından önemli boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Diğer taraftan bu alanda yer alan veya bu alanda faaliyete başlayacak işletmelere yön gösterici, turizm ve müzik alanında çalışma yapacak araştırmacılara kaynaklık edecek bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Şanlıurfa; hoyratları, gazelleri, türküleri ile çok zengin bir müzik birikimine sahiptir. Yüzyıllardır devam eden müzik tutkuları şehrin tanıtımında önemli katkısı vardır. Şanlıurfa’da yüzyıllardır devam eden sıra geceleri 90’lı yıllardan bu yana (özellikle teknolojinin gelişmesiyle beraber) popüler olmuş somut olmayan kültürel mirasın başında gelmektedir (Öncel, 2019).Şanlıurfa’nın müzik potansiyelinin yüksek olması hesabıyla; bu tezde geleneksel olarak devam eden somut olmayan kültürel miras değeri olan sıra gecelerinin turizme etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Küreselleşme ile beraber tek düzelik turizm hareketi insanları alternatif destinasyonlara sevk etmiştir. Bununla beraber somut olmayan kültürel mirasın bulunduğu destinasyonların payı git gide artmaktadır. Özellikle miras turizmi, kültürel miras değerlerine olan ilgi artmaktadır. UNESCO kültürel miras listesi somut ve somut olmayan değerler her yıl önemli sayıda bir ziyaretçinin temel motivasyonu olmaktadır.

1.Temel Kavramlar ve Literatür

İnsanlığın ortak dili olan müzik kültüründen hareketle, bireyin içinde bulunduğu topluma dair birçok unsur öğrenilebilir (Odabaşı, 2006).Birçok kültürel değer bu kültürde ve türkülerde saklıdır (Oğuz, 2009).Müziğin sadece toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru değil aynı zamanda bir turistik çekicilik özelliği taşıdığı da bilinmektedir. Türkiye’de bu noktada en bilinen müzikli eğlence unsurlarından biri Şanlıurfa’ya has sıra geceleridir (Aslan, 2014). Genellikle kış mevsiminde, aynı yaş grubu gençlerin ve orta yaş grubundan arkadaşların her hafta dönüşümlü olarak akşamları belirli kurallar çerçevesinde yaptıkları müzikli ve yemekli toplantılara Şanlıurfa’da “Sıra Gecesi” denilmektedir (Kürkçüoğlu, vd. 2002). Sıra geceleri bu yanılla müzik, yeme-içme ve eğlence unsurlarını birleştirmiş bir yerel kültürel miras değeridir.

Turizm; bireylerin çalıştıkları, devamlı yaşadıkları ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşıladıkları, genel itibariyle turizm sektörünün ürettiği ürün ve hizmetlerin istenildiği, geçici olarak konaklamalarından kaynaklanan silsileler bütünüdür (Kozak vd. 2000). Turizmin en önemli çekiciliklerinden kabul edilen kültürel miras değerleri somut ve somut olmayan miras değerleri olarak kategorize edilir. Somut olmayan kültürel miras değerlerinden biri de toplumun müzik tarzı ve müzik eserleridir. Bu değerler bir bölge, yerellik ve o bölgede yaşayan yerel toplulukların kültürel özelliklerini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Şanlıurfa sıra geceleri, Şanlıurfa'nın müzik mirasını geçmişten bugüne taşıyan önemli bir eğlence ve kültürel aktivitedir.

İşıkırık (2021) çalışmasında Şanlıurfa sıra gecelerinde divan edebiyatı izleri, sıra gecelerinin divan edebiyatı ile olan ilişkisi incelenmiştir. Bütün bunların günümüzde gelişim göstermiş olduğu teknolojinin etkisiyle değişen kültürel geleneğin yanında bir takım maddi nedenlerden dolayı yozlaştırılarak bütünlüğün var olan derin formatının bozulmaya yüz tuttuğunu vurgulamak ve geçmişten günümüze kadar divan edebiyatının sıra gecelerde var olduğunu vurgulamak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma neticesinde sıra gecelerinin müzikli eğlence olmadığı, birlik ve beraberliğin, sevginin, hoşgörünün, edebiyatın yaşanarak öğretildiği hal mektebi olduğu ortaya konulmuştur. Yerel kültürün daha küçük yaşlarda sıra gecelerine katılarak öğrenilmesi sıra gecelerinin derin formatından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Başçı (2021)'ya göre araştırmanın amacı, Göbeklitepe örneğinde kutsal mekânın yeniden üretim sürecini incelemektir. Yapılan araştırma sonucunda, Göbeklitepe isminin kuşaktan kuşağa devredildiği belirlenmiş olup kutsallık, ziyaret, ibadet yeri anlamına geldiği tespit edilmiştir. Mekânın kullanım amacının inanç ve şifa olduğu belirlenmiştir. Tayanç (2021) kültürel bir oyunun kent ve kentli kimliği üzerindeki etkisini tartışmaya açmış ve bütünün içindeki belirli bir parçanın önemini ve bu parçanın bütüne olan etkisini araştırarak sıra gecesini geleneğinin kent/kentli için ne anlam taşıdığı ve toplumsal hafızada neye karşılık geldiğini açıklamıştır. Modernleşme ile kentteki değişimler geleneksel oyunun değerinin kaybettiğinin sonraki nesle aktarım işlevini kaybettiği ve sınırlı mekânda sürdürülse de kent kimliği üzerindeki etkisinin azaldığı ortaya çıkmıştır.

Çepik (2020) çalışmasında geleneksel sohbet toplantılarının yörelere göre icra biçimlerini ele almış ve Şanlıurfa sıra geceleri özelinde sohbet toplantılarının temsilcileri,

eğlencelerin icra edildiği mekânlar ve bu müzikli eğlence biçiminin kültürel yapı içerisindeki yeri ayrıntılı olarak incelemiştir. Ayrıca sıra gecelerinde süreç içerisinde meydana gelen olumlu ve olumsuz değişiklikler ele alınarak sosyal ve kültürel açıdan oluşan yeni uygulamalara ilişkin bilgiler vermiştir.

Önal (2019) çalışmasında Şanlıurfa'da ve sınır çizgisinde yapılan arkeolojik kazılarda ulaşılan müzikle ilgili yazılar, ortostat, kabartma, mozaik, pişmiş toprak, cam ve kemik eserleri tanıtmaktadır. Mızrak (2019) ise hem inanç hem de müzikal yönü olan ve mitolojide önemli bir figür olan müzik tanrısı Orfeus'la ilgili bilgileri derinleştirmeye ve bir müzik şehri olan Urfa'yla bu mitolojik müzisyenin nasıl aynı coğrafyada bulunduğuyla ilgili çalışma yapmıştır.

Baştepe (2019) çalışmasında Türk müziğinin temel bileşenlerinden olan Türk halk müziği eserlerin türüne ait çalışmalar, makam ve usule yönelik çalışmalar, nota yazımı çalışmaları ve sözel ifadeler araştırmış; Şanlıurfa yöresinin önemli bir değeri Cemil Cankat'ın icra ettiği eserleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Atlı (2018) araştırmasında, 2012-2016 yılları arasında il, ilçe ve beldeler olmak üzere Türkiye'nin farklı bölgelerinde 372 kaynak kişi ile yapılmış alan araştırması ve değişik kütüphanelerdeki çalışmalardan veriler tespit etmiştir. Bu elde edilen verilerden hareketle Türkiye'deki geleneksel sohbet birleşmelerinin günümüzde bir bölümünün geleneksel yapısına sahip çıkmış bir şekilde yerine getirildiği, bir bölümünün ise içinde bulunulan çağın şartlarına göre yenilenerek düzenlendiğini ortaya çıkarmıştır.

Barakazı ve Önçel (2017) çalışmalarında, Şanlıurfa'da yapılan etkinliklerin gastronomi turizmine olan yansımalarıyla beraber katılanların ne amaçla katıldıkları, istekleri, memnuniyet düzeyleri, tekrar katılma düşünceleri ve gastronomi turizmi farkındalığı araştırılmıştır. Kürkçüoğlu (2017) kitabında Şanlıurfa halk müziği ve sıra gecesini geleneği hakkında ayrıntılı bilgi vermiş olup Şanlıurfa'da bulunan mimari eserlerle beraber kültür turizmi kaynaklarına yönelmiş ve Şanlıurfa halk kültürüne dair bilgiler vermiştir.

Çelik ve Aksoy (2017) çalışmalarında; Şanlıurfa gastronomi kültürünün yöre mutfağına katkıları, tanıtımı, bir cazibe faktörü olarak yerli turistlerin konaklama

üzerindeki etkisini ölçmüş; araştırma sonuçlarına göre turistlerin çoğunun ilde planlanan günden fazla kalmadıklarını ancak Şanlıurfa'ya bir daha gelmeyi istediklerini bulmuştur.

Kaya (2015) çalışmasında sıra gecesi geleneğinin işlevlerini, işleyişini, kaynaklarını, gelişimini ve bu günkü durumu araştırmış; geleneklerin, ilk ilişkilerle toplumsal iletişimi artırırken, muhabbet, oyun, sanat, yiyecek gibi fasıllarla bireyin toplumsallaşmasını, alışılmış örf ve gelenekleri yaşamasını, boş vakitlerini verimli bir şekilde değerlendirmesini ve eğlenerek eğitimin sağladığını belirtmiştir.

Uçar (2011) Şanlıurfa sıra gecelerinin Anadolu coğrafyası kültürü içindeki yerini incelenmiş ve Şair Abdî'nin, Fuzuli'nin ve Nezihe Hanım'ın gazellerinin sıra gecelerinde devamlı icra edilerek vazgeçilmez olduğunu ifade etmiştir. Can (2010), sıra gecelerinin zaman içerisinde geçirmiş olduğu olumlu ve olumsuz değişikliklerle beraber kentleşme sürecindeki yozlaşma evresinin altını çizmiş ve toplumun kültürel ve sosyal anlamda gelişimlerine katkısını incelemiştir. Yakıcı (2010) ise Konya ve Balıkesir'deki geleneksel sohbet toplantılarından Şanlıurfa sıra geceleri ile ilişkilendirilen "Barana" geleneğinin tarihsel seyri, uygulanışı ve içeriğine dair bilgiler vermiş ve bu geleneğin gerçekleştiği mekânları araştırmıştır.

Oğuz (2009) Somut olmayan kültürel mirasın korunması, kültürel ifadelerin çeşitliliğinin korunması ve geliştirilmesi sözleşmeleri ile küresel karşısında savunmasız kalmış yerelin, ulusalın kendi bağlamlarında korunması ve kültürel ifade çeşitliliğine değinilmiştir. Kültürel ifade çeşitliliğinin korunması için, somut olmayan kültürel mirasın yaşatılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Basat (2013)bu çalışmada 2003 yılındaki Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi ve 2004 Yamato Deklarasyonu'ndan yola çıkarak somut ve somut olmayan kültürel miras için geliştirilen koruma yaklaşımları incelemiştir. Somut olmayan kültürel mirasın yeniden üretilişi ve değişen bağlamı, müzeler ve kent kültürü çerçevesinde tartışılmıştır.

Can ve Ağcakaya (2018) çalışmasında, gastronomi müzelerinin sürdürülebilirliğe katkısı incelenmiş olup araştırmacıların kendi alanlarındaki yenilikleri takip etmelerine

dayanak oluşturulmuştur. Turizm gelirlerine katkısı olan gastronomi müzelerinin tanıtılması için önerilerde bulunmuştur.

Sağ (2018) çalışmasında, sosyal bilgiler dersinde somut olmayan kültürel miras eğitime yönelik etkinlik temelli uygulamaların etkilerini incelemiştir. Etkinlik eylem uygulama neticesinde öğrencilerin somut olmayan kültürel mirasa dair önemli farkındalık oluştuğu, zihin haritası, beyin fırtınası, sözlü tarih ve gezi gibi çalışmalardan keyif almakla beraber öğrenme süreçlerine katkısı olduğu ortaya çıkmıştır.

Baytok v.d. (2021) Somut Olmayan Kültürel Miras alanı ile ilgili yapılmış tez, makale ve bildirilerin bibliyometrik açıdan değerlendirmesi yapılmıştır. Taramalar sonucunda 54 lisansüstü tez, 21 bildiri ve 36 makaleden oluşan 211 akademik yayından oluşmaktadır. Somut olmayan kültürel miras alanında yapılan çalışmalar 2015 yılından sonra arttığı, çalışmaların daha çok Türk Halk Bilimi Anabilim Dalının gerçekleştirdiği, Türkçe referansların büyük çoğunlukta olduğu ve el sanatları unsurunun yoğun olduğu değerlendirilmiştir.

Yeşilyurt ve Kurnaz (2021) çalışmalarında Türkiye’den UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miraslar listesine giren Mesir Macunu Festivali, Geleneksel Tören Keşkeği, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği, Türk Kahvesi ve Geleneği: Dört farklı gastronomi ürünü olan Lavaş, Katırma, Jupka ve Yufka ele alınmıştır. Bu ürünlerin gastronomi kültürü yönünden neyi ifade ettikleri, hangi ritüelleri kapsadıkları, sosyo-kültürel olarak ne anlam taşıdıkları ve hangi törenlerin konusu oldukları değerlendirilmiştir.

Rzayeve (2020) çalışmasında hızla değişen ve küreselleşen dünyada, küreselleşmenin somut olmayan kültürel miras üzerindeki etkileri sorgulanmış ve kültürel akışları ele alınmıştır.

Aydın (2022) çalışmasında Karabük ili Ovacık ilçesinde bulunan somut olmayan kültürel miras unsurların tespit edilip kayıt altına alınması ve turizm yönünden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda somut olmayan kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması için gerekli çalışmaların yapılmadığı,

paydaşların bir an önce bir araya gelip bu konuya ilişkin çalışmaların başlatılmasının gerekli olduğu düşüncesine ulaşılmıştır.

Literatürde hem Şanlıurfa turizmi hem de sıra gecelerine yönelik ayrı ayrı çalışmalar yapıldığı ancak ikisini birlikte ele alan ve ilişkilendiren çalışmaların çok az olduğu görülmüştür. Tezin temel amacı kentin kimliğinde ve imajında çok önemli bir yere sahip olan bu somut olmayan kültürel miras değerinin doğrudan turizme etkilerini incelemek; etkileşimin karşılıklı boyutlarını ortaya çıkarmaktır.

2.Somut Olmayan Kültürel Miras

UNESCO’nun 17 Ekim 2003 tarihinde yapılan 32. Genel Konferansı’nda (Türkiye’nin 27 Mart 2006 taraf olduğu) “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” kabul etmiştir. Bu Sözleşmeye göre “Somut Olmayan Kültürel Miras”: Grupların, toplulukların ve kimi durumlarda bireylerin, kendi kültürel miraslarının bir parçası gördükleri uygulamalar, anlatımlar, temsiller, beceriler, bilgilere ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelmektedir(www.unesco.org.tr).

Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi çerçevesinde somut olmayan kültürel mirasın alanları: sözlü gelenekler ve anlatılar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneği olmak üzere beş farklı alanda belirlenmiştir (Kartal, 2022).

Somut olmayan kültürel mirasa;konuşulan diller, söylenen şarkılar, şiirler, şifa gelenekler,kutlamalar (kına, nişan, düğün, doğum, sünnet, ölüm vb.)etkinlikler, sözlü gelenekler, kültürlere özgü yiyecekler, yemekler, halk hikâyeleri (destan, masal, hikâye, tekerlemeler, maniler, meddahlık, karagöz vb.), hekimlik bilgileri ve el işçiliği, geleneksel sanatlar ve zanaatlar dahildir (Akmeşe vd., 2018; Dinç, 2021).

Somut olmayan kültürel mirasın korunması, UNESCO'nun çalışmalarıyla uluslararası bir kaygı haline geldi. Kavramın doğru olarak anlaşılmasıyla büyüyen küreselleşme karşısında hem kültürel çeşitliliğin korunması hem de farklı topluluklar üzerindeki etkisi önemli bir faktör olarak kabul edildi. Somut olmayan kültürel miras

unsurları doğayla etkileşimlerine, çevrelerine ve tarihlerine bağlı olarak topluluklar ve gruplar tarafından gelecek nesillere değişime duyarlı olarak aktarılır (Aydın, 2022).

Şanlıurfa'nın somut olmayan kültürel mirasında önemli bir yere sahip olan Sıra Geceleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın başvurusu sonucunda 2011 yılında UNESCO Dünya Somut olmayan Kültürel Miras Değerleri listesine kabul edilmiştir. Sohbet toplantıları adı altında miras listesine giren Şanlıurfa Sıra Geceleri Türkiye'nin aynı zamanda ilk somut olmayan kültürel miras değerleri arasındadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021). Sıra gecelerinin somut olmayan miras değeri olarak tescil edilmesi, geleneğin yaşatılmasına bir katkı sunarken kentteki turistik hareketliliği de desteklemiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞANLIURFA VE SIRA GECESİ GELENEĞİ

2.1.Şanlıurfa

Şanlıurfa; Mardin, Gaziantep, Diyarbakır, Adıyaman illeri ve Suriye ile sınır komşudur. Yüzölçümü itibariyle Güneydoğunun en büyük ili olan Şanlıurfa, aynı zamanda bölge insanı için hayati öneme sahip Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) merkezi konumundadır.

Şanlıurfa ismi; Süryanice: Urhai, Kürtçe: Riha, Arapça: Ruha; gibi anlamlara gelmektedir (Albayrak, 2019). Yunan ve Latin kaynaklarında bu şehrin isminin Edassa, Süryani kaynaklarında ise Urhy olarak ifade edilmiştir (Güler, 2016). Günümüzde yerel halk tarafından daha çok Urfa ismi kullanılan Şanlıurfa, 2020 yılı Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 2.115.256 kişi ile nüfus olarak Türkiye'nin en kalabalık sekizinci şehridir (TÜİK, 2021). Şanlıurfa 12 Kasım 2012 tarihli ve 6360 sayılı kanun ile büyükşehir statüsünü almaya hak kazanmıştır (6360 sayılı Kanun). Büyükşehir olmasıyla beraber toplam 13 ilçeye sahip olmuştur.

Şanlıurfa; 18.765 km² yüzölçümü ile Türkiye'nin 7. sırasında yer alan ildir. Harran, Suruç ve Viranşehir ovaları ile verimli topraklara sahiptir. Karacadağ 1.938 metre ile İlin en yüksek sönmüş yanardağıdır. Fırat Nehri; Adıyaman ve Gaziantep illeriyle sınır oluşturan en önemli akarsuyudur. Atatürk, Karkamış ve Birecik Barajları Şanlıurfa'da bulunmaktadır. Burada bulunan Atatürk Barajı Türkiye'nin en büyük barajıdır. Karasal iklime sahip ilde, 1929-2012 yılları arasında ortalama yağış 453.7kg/m² iken 2012 yılında bu değer 622,7 kg/m² hesaplanmıştır (www.sanlıurfa.gov.tr).

2.2.Şanlıurfa Tarihi

Şanlıurfa'da ard arda ortaya çıkan arkeolojik buluntular sonucu insanlık tarihini etkileyecek medeniyetlere ait izler ortaya çıkmıştır. Balıklıgöl'ün kuzeyinde 1993 yılında yapılan keşif sonucu Urfa Adamı heykeli ile Urfa şehir merkezinde insanlık yerleşke tarihinin çok eski olduğu ortaya çıkmıştır (Göktaş ve Ülkü, 2021). Klaus Schmidt

tarafından; insanlık tarihinin yeni sıfır noktası olarak tanımlanan Göbeklitepe (Schmidt, 2006; Sweatman ve Tsikritsis, 2017) yüksek boylarda karşılıklı olarak yerleştirilmiş dikilitaşların üzerinde insan el, kol, çeşitli hayvan ve somut semboller, kabartılarak veya oyularak tasvir edilmiştir. Bu tapınma merkezlerinin hayvancılıkla uğraşan avcı toplayıcı insan gruplarının inşa edildiği tespit edilmiştir (Satmış, 2019).Göbeklitepe, en erken kullanımın çömleğin hala keşfedilmediği Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ'ın A evresine (M.Ö. 9.600-7.300) dayandığı ileri sürülmektedir (Yüce, 2017). Göbeklitepe'nin bir tapınma merkezi olarak kullanımının M.Ö. 8 bin yıl civarlarına sürdüğü tahmin edilmektedir (Colins, 2016).Babil kralı Keldânîler'in hükümdarı Nebukadnezar'ın M.Ö. 586 yılında Kudüsü işgal etmesi ile buradaki Yahudileri de göndermesi sonucu Mezopotamya'da kayda değer bir Yahudi topluluğu varlığını göstermiştir (Koroğlu, 2018). Ayrıca Abbasîler döneminde yaşam sürmüş İslâm hukukçusu olarak ünlenen Ebû Yûsuf, Harran'dan bahsederken bu şehrin halkının Süryanice konuşan yerli halk ve Rumlardan oluştuğunu söyler (Ekinci,2019). Edessa, Halife Ömer döneminde 639 yılında fethedildikten sonra Müslümanlar tarafından Ruha adıyla ifade edilmeye başlanmıştır (Demir, 2008).

Şehir 11 Nisan 1920'de düşman işgalinden kurtulmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılında il konumuna yükselmiştir. Şanlıurfa halkının Kurtuluş Savaşında gösterdiği üstün özverili mücadele ve kahramanlık destanı sebebiyle 2016 yılında TBMM tarafından bu kente İstiklal Madalyası verilmiştir.

2.3.Şanlıurfa Tarihinde Müziğin Gelişim Süreci

Şanlıurfa geçmişten günümüze gelen müzik ve kültür birikimiyle gerek dünyada gerekse Türkiye'de önemli bir yere sahiptir (Çiçek, 2022). Şanlıurfa birkaç başlık altında değerlendirildiğimizde bu başlıklardan biri tartışmasız müziktir. İnsanoğlunun göçebelikten yerleşik yaşama geçtiği bilinen ilk şehirlerden birinin Şanlıurfa olduğu, bilimsel çalışmalarla ispatlanınca, insanın temel gereksinimlerinden olan müziğinde bu tarihten itibaren doğal olarak başladığı öngörülmektedir (Yılmaz, 2022). Tarih içinde İpek Yolu üzerinde önemli bir yere sahip olması, çok farklı din, kültür ve medeniyetlere beşiklik yapması nedeniyle müziği de çok çeşitli kaynaklardan ve farklı dönemlerden gelen kültürel alışverişin izlerini taşıması normal bir durumdur (Demir v.d. 2022).

Elde edilen verilere göre miladi 154-222 arasında Edessa (Urfa)'da yaşam sürmüş Bardaysan; büyük din filozofu, şair ve önemli bir musiki ideologudur. Bardaysan'ın kendi kaleme alıp yazdığı, dini şiirleri besteleyerek, dini ayinlerde de kullanarak müziğin farklı ve eşsiz gücünü ilk defa dini bir alanda kullanmıştır. Bu konuda tarihe adını yazdırmayı başarmıştır. Bu duruma binaen ilk kilise müziğinin Şanlıurfa kaynaklı olduğunu ifade edebiliriz (ekitap.ktb.gov.tr). M.S. 5. yy.a kadar uzanan Haleplibahçe mozaiklerinde, elindeki sazıyla sanatını yapan bir müzisyenin taşlarla resmedildiği bir mozaik bulunmuştur. Burada sihirli musikişinas Orfeus ve onun musikisini dinleyen melek, kuş, geyik, aslanlar betimlenmektedir(Önal, 2019). Bu kadar derin tarihi kültüre sahip Şanlıurfa'da yapılan müzik üç grupta toplanabilir: Bunlar; Tasavvuf Müziği (Çifteler), Klasik Türk Müziği ve Halk Müziği'dir (Altıngöz, 2020).

2.4. Şanlıurfa Müzik Kültürü

Şanlıurfa müzik tarihinde Bardaysan tarafından verilen ilk eserler M.S. 150'li yıllara dayanmaktadır (Akbiyık ve Kürkçüoğlu, 2002). Tarih kitapları incelendiğinde Bardaysan ve ailesinin Irak'ın Erbil şehrinden Urfa'ya göç ettikleri rivayet edilmektedir. Bardaysan müzik alanında ilk eğitimini Suruç ile Halep civarlarında bulunan Menbic (Mabbog) şehrinde aldığı eğitim sonrası Urfa'ya yerleşmiştir. Bardaysan müzik alanı dışında iyi bir din felsefesi filozofu, şair ve tüm bu sanatçı kişiliğinin yanında spor alanında da başarıları bilinen bir kişiliğe sahiptir ve müziği hayat felsefesi haline getiren sanatçı, oğluna Harmonius ismini vererek sanata olan düşkünlüğünü bu şekilde yansıtmaktadır (Can, 2010).

Şanlıurfa'da icra edilen sözlü ve sözsüz eserler genellikle müzik meclislerinde gerçekleştirilmektedir. Şanlıurfa'da icra edilen bu müzik türü makam ve içerik açısından çok zengindir. Türk müziğinde bulunan Kürdi, Uşak, Hicaz ve Nihabend makamları Şanlıurfa müziklerinde sıkça rastlanır ve okuyucular, türkülerin yanı sıra şarkıları da iyi bir şekilde icra ederler (Kürkçüoğlu, 2002).

Şanlıurfa müzikleri makamsaldır. Kendine has melodik ve ritmik yapıya sahip yöre müziğinde aynı zamanda çok değişik bir ağız özelliği vardır. Şanlıurfa müziğinde kullanılan sazlar, genellikle Türk sanat müziği sazları olup Şanlıurfa'da yetişmiş divan şairleri gazelleri halk tarafından çok benimsenmiş olup halen farklı makamlarda ezgilerle

(Özdemir, 2001) sıra gecelerinde okunmaktadır. Şanlıurfa’da müzik gerçek yaşamın aynasıdır. Aşk, özlem gibi duygular, savaş, ölüm, doğal afetler, dini inanışlar ve günlük yaşamdan kesitler Şanlıurfa müziğinin temalarını oluşturur(Akbıyık,1999). Şanlıurfa müzikleri içerikleri ve anlamları bakımından oldukça duygusal eserlerden oluşmakta olup makamların çeşitli oluşu gerekse makamların ilerleyişi farklılık gösterdiği için birçok enstrüman olarak ud, kanun, kabak kemane, cümbüş, bağlama ve keman gibi enstrümanlar kullanılmakta, türküler ve gazelleri de kapsayan Türk Sanat ve Türk Halk Müziği’ni de içine alan geniş bir çerçeveye sahip olmaktadır (Akbıyık, 2009; Aslan, 2014; Kürkçüoğlu, 2002).

2.5.Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği

Şanlıurfa’da müziğin ilk akla getirdiği unsur sıra geceleridir. Uzun bir süredir medyanın ilgisini çeken sıra geceleri televizyon yapımcılarının özel ilgi odağı olmuş ve çeşitli programlar sıra gecesi ismiyle yapılmıştır (Baldan ve Tabak, 2015). Ayrıca Züğürt Ağa, Eşkıya gibi çok izlenen ve bilinen birkaç filmde sıra gecesi sahnesinin yer alması, bazı televizyon kanallarında sıra gecesi adıyla her hafta yayınlanan müzik eğlence programlarının düzenlenmesi bu ilgi ve popüleriteyi artırmıştır. Tüm bu gelişmelerin neticesinde sıra gecesi, Şanlıurfa’da halen yaşayan bir gelenek olarak, Şanlıurfa kültürünün tanıtımı noktasında ulusal ve uluslararası manada bir simge haline gelmiştir (Çepik, 2020). Sıra gecesi denildiği zaman, genel olarak “müzik gecesi” algılansa da müzik, sıra gecesinin sadece bir bölümüdür (Macit, 2010). Yemek, sohbet ve oyunlarla birleştirilen bu eğlencenin en önemli unsuru müzik olsa da kültürel bir geleneğin devamı olduğu açıktır.

Resim 1:Sıra Gecesi

Kaynakça: www.urfanatik.com, 2022

Müzik meclislerinde yaygın olarak kullanılan çalgılar: Divan Sazı, Bağlama, Cura, Çöğür Kaval, Keman, Zurna, Davul, Ud, Cümbüş, Urfa Tamburu, Kanun, Tef, Darbuka Kaşık, Zilli Maşa, Çarpara, Leğendir.

Resim 2: Kullanılan çalgılar

Kaynakça: www.urfapusula.com, 2022

Sıra gecelerinin kendi içinde önemli kuralları ve ritüelleri vardır. Bu kurallar; sıraya geliş, sırada oturma düzeni ve sırada misafir ağırlama gibi uyulması zorunlu kurallardır. Sıra gecesinin başından sonuna kadar her türlü işin koordinasyonunu sağlamak ve yerine getirmekle sorumlu olan bir başkan vardır (Sönmez ve Öger; 2019). Sıra gecelerinde doğal olmak esastır. Güne özel bir elbisesi olmayan kişiler günlük, rahat ve temiz bir kıyafetle gidebilme özgürlüğüne sahip olup iş kıyafetiyle sıraya katılmak ise yasaktır.

Resim 3: Yöresel Kıyafet

Kaynakça: www.sanliurfa.gov.tr, 2022

Sıra gecelerinde eğlenmek ve güzel vakit geçirmek amacıyla birçok geleneksel oyunlar oynanır. Bu oyunlardan en bilindik olanların başında gelen ise Tolaka ve Yüzük Fincan oyunudur.

Resim 4: Sıra Gecelerinde Oynanan Oyunlar

Kaynakça: www.sanliurfa.gov.tr, 2022

Haftada bir (genelde hafta sonları) düzenlenen gecelerde iştirakçiler geçmişte bu yana önem arz eden birçok husustan, Şanlıurfa ili içerisindeki sorunlardan ve il dışı, genel her türlü konulardan sohbet etmektedir (Akbıyık, 2009).

Kadınlar arasında yapılan bu toplantılar “*sıra günü*” denilen ev gezmeleri şeklinde olmaktadır. Kadınlar genellikle gündüz vakitleri sıra gezerler. Kadın sıralarında da erkeklerinkinde olduğu gibi sohbet edilir, oyunlar oynanır, türkü, mâni söyleyerek eğlenilir (Kürkçüoğlu, 2002). Genellikle etkinlik aynı yaş veya aynı meslek grupları arasında icra edilir. Kadınlar ve erkekler ayrı ayrı kendi aralarında, kışın ilk haftasında başlayarak aksi durum olmadığı sürece bahar aylarına kadar sıra gecesi düzenlerler (Özdemir, 2001).

Resim 5: Kadınlarda Sıra Günü

Kaynakça: www.sanlıurfa.gov.tr, 2022

Sıra gecelerinde gelenlere ilk olarak yörede “Mırra” olarak adlandırılan acı kahve ikram edilir. Kahve, misafirlere özel kulpu olmayan fincanlarla sunulur. Sıra gecelerinde bazen farklı yemek sunumları yapıldığı olsa da sıraların vazgeçilmez ve değişmez yemeği çiğköftedir. Sıra gecesinde müzik veya sohbet faslının bitişine yakın çiğköfte yoğrulmaya başlanır. Çiğköftenin yanında cacık, koruk salatası, çoban salatası da ikram edilmektedir. Kadayıf, şıllık, katmer, baklava, küncülü akkıt, palıza ve şire gibi yöreye özgü mahalli tatlılardan biri ikram edilir.

2.6. Sıra Gecelerinin Şanlıurfa’nın Kültür Hayatındaki Yeri

Kentin geleneksel kültürünü yansıtan düğünler, kına gecesi, yöresel giysiler ve sıra geceleri önemli bir yere sahiptir. Bu özelliğinin gelişmesini sağlayan gelenek-görenek, örf-adetlerin gelecek nesillere aktarılması ve müziğin gelişmesine katkı sunan sıra gecesi geleneği önem kazanmaktadır (Özdemir, 2001). Sıra geceleri aslında Şanlıurfa kentine has bir gelenek olsa bile Türkiye geneli birbirine yakın yaş grubunda olan genç

veya orta yaş kişilerin, kış mevsimi gecelerinde haftanın bir günü grup üyelerinden birinin evinde sıra ile toplantılar düzenlenmeye devam etmektedir (Sahil, 2016).

Bu geceler; usta-çırak geleneğinin yaşatıldığı, fasılların icra edildiği ve öğretildiği bir meşk ortamıdır. “Tolaka” ve “Yüzük Fincan” gibi geleneksel oyunlarının oynatıldığı ve yaşatıldığı, çiğköfte, şıllık, kadayıf gibi yiyeceklerin yenildiği ve gelen misafirlere de tanıtılıp ikram edildiği samimiyet ortamlarıdır (Çepik, 2020). Sıra geceleri ile yeni sanatçıların yetişmesi, müziğin gelişmesi, yaşatılması ve bestelerin gelecek nesillere aktarılması açısından önemli bir faktördür. Şanlıurfa’da hem müzik kültürünün hem de halk arasındaki etkileşimin en önemli faktörlerinden biridir. Sıra gecelerinde müzik dinletisi genellikle usta/çırak ilişkisi içerisinde yürütülmektedir. Müziğe yeni başlayanlar için müzik bilgisinin öğrenileceği en güzel yer sıra geceleridir (Sahil, 2016). Sıra geces, geceye katılanlar için siyasal, sosyal, ekonomik gelişmelerin konuşulduğu, kentin sorunlarının tartışıldığı ve birtakım kararların alındığı yerdir. Hatta Şanlıurfa’nın düşman elinden kurtarılması ile alakalı planların sıra gecesinde yapıldığı belgelerde yer almaktadır (Duruer, v.d. 1997). Nitekim sıra geceleri her türlü sosyal, kültürel ve ekonomik sorunların ele alınıp çözüm önerilerinin tartışıldığı ortamlar olması özelliği ile istişare toplantıları niteliği de taşımaktadır.

Sıra geceleri; saygı, sevgi, dayanışma, muhabbet, usta-çırak ilişkisi gibi sosyal özellikleri bünyesinde bulunduran, Şanlıurfa şehrine ait eğlence ve toplantılar gerçekleştirilmesi gibi özellikleri sebebiyle ‘Geleneksel Sohbet Toplantıları’ adı ile UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesi’ne (2010 Tarihinde) eklenmiştir (Sevimli v.d. 2021). Sıra geces; yörede yüzyıllardır süre gelen kendi içinde giyimden misafir ağırlamaya kadar geniş bir kurallar silsilesi ile bir değer olarak yaşatılmaktadır. Sıra geceleri Şanlıurfa halkının başta misafirperverlik olmak üzere birçok kültür değerine etkide bulunmuş ve halkın günlük yaşantısında yer bulmuştur. Bu unsurlar sıra gecelerinin devamlılığında, bireyler arasındaki iletişimde ve kentin kültüründe önemli etki unsurları arasında bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA SIRA GECELERİ VE TURİZM

3.1.Şanlıurfa'nın Turistik Çekicilikleri

Tarihî, arkeolojik, etnografik eserler ve mimarileri, tarihî yerleşim mekânları, dini eserler ve mekânları, sosyal ve kültürel aktiviteler turistik çekicilikler olarak önemli değerlerdir (Zaman, 2012). Şanlıurfa; tarımın ilk defa yapıldığı yerlerden biri, ilk üniversitenin inşa edildiği, üç semavi dinin yeşermesine ev sahipliği yapan, “ateşin insanı yakmadığı” kadim bir yörenin ismidir (Akbiyık, 2014). Şanlıurfa'nın içinde yer aldığı coğrafya ve özünde bulundurduğu değerler itibariyle birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu medeniyetler; kültürünü, sanatını, yaşam biçimini ve anlayışını bu mekânlara işlemiştir.

Şanlıurfa tarihe tanıklık edecek arkeolojik kalıntıları, mimari yapısı, gastronomi-mutfak çeşitliliği, müzik ve folkloru ile çok zengin olmasından dolayı turistler tarafından gözde kültür gezileri bölgesi haline gelmesini sağlamaktadır (Erdem, v.d. 2022). Özellikle 1995 yılında keşfedilen ve tarihte bilinen ilk inanç merkezi olarak kabul edilen Göbeklitepe, Şanlıurfa'nın inanç ve kültür turizmine katkısı oldukça fazladır. Göbeklitepe insanlığın ilk yerleşim yerlerinin merkezi konumunda yer alması tüm dünyanın ilgisini çekmiş ve bu bölgeye ziyaretleri artırmıştır. Bu coğrafya üzerindeki bu kısım Neolitik yaşama şeklinin doğup büyüdüğü ve bu yaşam şeklinin başka coğrafyalara, özellikle Avrupa'ya nakledildiği önemli bir coğrafyadır (Güler, 2016). Göbeklitepe'nin UNESCO Dünya Kültür Mirası kalıcı listesine alınması ve turizmde 2019 yılının Göbeklitepe yılı ilan edilmesinin, Şanlıurfa kültür turizmine ve şehrin ekonomik anlamda kalkınmasına katkı sağladığı aşîkârdır (Yaşarsoy ve Oktay, 2020).

İlk buğday ve mercimeğin ana yurdu olan ve gastronomi turizminde önemli bir yere gelen Şanlıurfa; 12000 yaşındaki dünyanın bilinen en eski tapınağı Göbeklitepe'nin inanç ve kültür turizminin yanında gastronomi turizmine etkisi olmuştur. Ayrıca gastronomi turizmi, inanç turizmi ve kültür turizminin birleştirilmesini sağlamıştır (Elçioğlu, 2019).

Şanlıurfa doğal güzelliği ve doğal kaynaklarıyla gölleri, dağları, milli parkları, doğal anıtları gibi özellikleriyle yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir (Zengin, 2006). Yerli ve yabancı turistler Şanlıurfa'nın eşsiz doğasıyla bütünleşmeye, kendisine has kültürüyle yöre halkının yaşayış tarzını görme, fiziksel aktivite ve tarihsel kültürünü yakından görme amacıyla seyahat amaçlarını belirleyen belli başlı doğal kaynakların varlığından kaynaklanmaktadır.

Türkiye'nin gelişmekte olan kayak merkezlerinden biri olan Karacadağ 1938 metre yükseklikte ve Şanlıurfa il merkezine yaklaşık 145 km mesafede bulunması ile hem komşu illerden talep görmekte hem de yabancı turistler için kayak merkezi olarak hizmet vermektedir (Arısoy, 2021). Şanlıurfa'da jeopolitik konumu nedeniyle önemli olan; Tektek, Susuz, Germüş, Nemrut, Şebeke ve Arat Mağaraları, Sarkıtlar Dikitle, Traverten vb. oluşumlarla süslü salonları, gölleri, yeraltı dereleri ile doğa turizminin, mikro iklimasıyla sağlık turizminin, yerleşik ve dini ibadet merkezi olarak kültür ve inanç turizminin konusu içinde yer almaktadır (Doğaner, 2001). Kendine has aydınlatma sistemleri, hava dolaşım sistemi ile doğal mağaralar yerli ve yabancı turistlerin uğrak yeri haline gelmektedir. Şehrin çevresinde çok sayıda sarnıç, gölet ve mağara bulunmaktadır (Çelik, 2017).

Şehrin en bilinen ve en çok ziyaret edilen yerlerinden biri olan Balıklıgöl'ün, yerel halk tarafından mucizelere dayandırılarak (Akbiyık, 2014) Urfa kalesi ile birlikte önemli bir ziyaret kompleksini oluşturmaktadır. Ayrıca 150.000 hektar genişliğindeki Harran Ovası, Harran Evleri ve bölgedeki ilk üniversite kalıntıları yine önemli miras alanlarıdır. Yeni alüvyal topraklarla örtülü Suruç Ovası 710 km genişliği ile verimli ovaların başında yer almaktadır. Viranşehir Ovası ise 1200 km² alanı ile Şanlıurfa'nın en büyük ovasıdır. Bunun haricinde Halfeti Ovası, Bozova Ovası, Hilvan Ovası ve Siverek Ovaları Şanlıurfa ilinde bulunmaktadır (Kürkçüoğlu ve Güler, 2010).

Şanlıurfa sağlık turizminde de gelişmeler sağlamış olup; Şanlıurfa'nın merkez köyü olan Karaali'de bulunan 150.000 m³/h sıcak su kapasiteli, özellikle hava durumuna bağlı olarak 41-49°C arasında değişen sıcaklığı ile kaplıcalar, birçok hastalığın tedavisinde kullanılarak bölge halkı tarafından gelir kapısı olarak kullanılmaktadır (Akbiyık, 2014).

Dünyanın en asil atı kabul edilen Arap Atlarının yetiştirildiği şehirlerden biri Şanlıurfa'dır. Arap Atı morfolojik ve fizyolojik özellikleri ile uzuvları arasındaki ahenk ve kendine özgü duruşuyla diğer atlardan belirgin bir ayrım göstermektedir. Yöre halkının ata olan sevgisi ile Şanlıurfa'da at yarışları aktif olarak devam etmektedir. Sayıları giderek azalmakla birlikte Şanlıurfa ili Ceylanpınar ilçesinde devlet üretme çiftliğinde yada doğal ortamlarda korunan ceylanlar sayesinde her yıl yerli ve yabancı turistlerin uğrak yeri haline gelmektedir (Kürkçüoğlu ve Güler, 2010).

Şanlıurfa ilinde; Akarçay Tepe, Akarçay Höyük, Çamlık Parkı Nekropolu, Apameia Antik Kenti, Hacı Nebi, Aşağı Yarımca, Bent Bahçesi, Biris Mezarlığı, Çavi Tarlası, Fıstıklı Höyük, Gre Virike, Gürcü Tepe, Hassek Höyük, Mezraa-Teleilat Höyük, Harabebezikan Höyük, Harran Höyük, Şaşkan(Kumartepe) Höyük, Kazane Höyük, Şavi Höyük, Nevali Çori, Titriş Höyük, Söğüt Tarlası, Sultantepe Höyüğü, Tilbeş, Tilmusa, Tilobur, Tilvez (Metreler), Ulu Camii Güney Duvarı, Urfa Kalesi, Yenimahalle, Yukarı Göklü Nekropolu, Zeytinli Bahçe Höyük ve Göbeklitepe'de yapılan arkeolojik kazılarda Paleolitik Çağdan Osmanlı dönemine kadar Mezopotamya kültürlerine ait binlerce buluntu ortaya çıkarılmıştır (Kürkçüoğlu ve Güler, 2010).

Şanlıurfa ilinde arkeolojik ve etnografik eser bölümlerinden oluşan Şanlıurfa müzesi ile kurtuluş müzesi bulunmaktadır. Yine Şanlıurfa Kara Meydanı'nda bulunan Şanlıurfa devlet güzel sanatlar galerisinde belli aralıklarla resim, heykel ve plastik sergiler açılarak yerli ve yabancı turistlerin hizmetine sunulmaktadır (Kürkçüoğlu ve Güler, 2010). Ayrıca 2011 yılında Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından İbrahim Tatlıses Müzik Müzesi ve Karaköprü Belediyesi tarafından 2021 yılında açılan Müslüm Gürses Müzesi yerli ve yabancı turistlerin ziyaretine açılmıştır.

5. yy.da inşa edilen ve Hristiyanlığın ilk yıllarında kabul edilen Edessa Kilisesi Bizans döneminde Hz. İbrahim'in doğduğu bilinen mağaraya yakın bir yere inşa edilen Ayasofya kilisesinin adını taşımaktadır. Edessa Kilisesi mozaikli kubbesi ile VII. yüzyıl İslam tarihçisi El-Mukaddesi Kudüs'te El-Aksa Camisinin inşasına kadar dünyanın üç harikası arasında yer almaktadır (Kürkçüoğlu ve Güler, 2010).

Şanlıurfa, Osmanlı dönemine ait olan hanları ile Türkiye'nin en önde gelen kentleri arasında yer almaktadır. Yine Osmanlı mimarisi ile günümüze yetişen Şanlıurfa

hamamları yerli ve yabancı turistlerin uğrak yerleri arasında bulunmaktadır (Kürkçüoğlu ve Güler, 2010). Fırat Nehri boyunca Türkiye'nin en büyük barajı olan Atatürk Barajı ve burada yapılan Su Sporları Şenliği önemli turistik çekiciliği olan etkinliklerdendir (Kürkçüoğlu ve Güler, 2010). Her sene 11 Nisan'da, Şanlıurfa'nın kurtuluş törenlerine farklı yerlerden turist gelmektedir (Akbiyık, 2014).

İlk yerleşimin hemen hemen 11 bin yıl öncesine ulaştığı, Hz. İbrahim'in doğduğu, Hz. Lut, Hz. Yakub, Hz. Eyyüb, Hz. Elyasa ve Hz. Şuayb Peygambere ev sahipliği yapmış olması sebebiyle "Peygamberler Şehri" olarak adlandırılmaktadır. Şanlıurfa, dinler tarihi ve inanç turizmi açısından Kudüs ve Mekke'den sonra yeryüzünün en önemli dini merkezlerinden biri olarak kabul edilmektedir (<https://www.hurriyet.com.tr>). Müslümanlık, Hristiyanlık ve Musevilik inanışlarının ilk peygamberi olan İbrahim Peygamber'in Şanlıurfa ilinde yaşamış bulunması, Şanlıurfa'yı dünyada en önemli inanç turizmi merkezi haline getirmiştir. Bu kapsamda her sene birçok medeniyetin ortaya çıktığı, kültür, sanat ve tarih şehri Şanlıurfa'da, düzenlenen "Uluslararası Halil İbrahim Buluşmaları" ile misafirperverlik, hoşgörülülük cömertlik, yardımlaşma gibi değerlerin yaşatılma çabası devam etmektedir. Yine inanç turizmi kapsamında 2011 yılından beri her yıl Eylül ayında Eyüp Peygamberin sabrını temsil eden "Uluslararası Eyüp Nebi Sabır Günleri" adı altında Uluslararası Eyüp Nebi Sabır Günleri ve Hazreti Eyüp Peygamber Sabır Ödülü etkinlikleri yapılmaktadır (urfa63haber.com ve sanliurfa.gov.tr).

Şanlıurfa'da kültür turizmi içerisinde ele alınabilecek ve çalışmaya esas olan en önemli somut olmayan miras geleneği ise tüm canlılığıyla geniş bir coğrafyaya mal olmuş, ana merkezinde Şanlıurfa'nın olduğu sıra geceleridir. Turistler için önemli aktivite olan sıra geceleri, konuk evleri ve otellerde yapılmaktadır.

Tablo 1. Şanlıurfa İl Geneli Konaklama Tesisleri Kapasiteleri

ŞANLIURFA İL GENELİ KONAKLAMA TESİSLERİ KAPASİTELERİ															
2022 YILI	Turizm Yatırım Belgeli Konaklama Tesisleri			Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri			Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri			Kamu Kurum Misafirhaneleri (Öğrt.evi,Polis evi,DSİ Msfh, İl Öz.İd.Msfh)			TOPLAM KONAKLAMA KAPASİTESİ		
	(Pasif Durumda) *			(Aktif Durumda)			(Aktif Durumda)			(Aktif Durumda)			(Aktif Durumda)		
	Merkez	İlçe	TOPLAM	Merkez	İlçe	TOPLAM	Merkez	İlçe	TOPLAM	Merkez	İlçe	TOPLAM	Merkez	İlçe	TOPLAM
Tesis Sayısı	4	1	5	14	8	22	45	21	66	10	13	23	69	42	111
Oda Sayısı	326	17	343	927	293	1.220	1123	554	1.677	443	287	730	2.493	1134	3.627
Yatak Kapasitesi	751	34	785	1.859	600	2.459	2.707	1183	3.890	930	555	1.485	5.496	2.338	7.834

Kaynak: <https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-310116/2022-turizm-istatistikleri.html>

Şanlıurfa’da bulunan ve 2022 yılı içerisinde aktif olarak hizmet eden turizm işletme belgeli konaklama tesis sayısı toplam 22 adet, belediye belgeli konaklama tesis sayısı toplam 66 adettir. Kamu kurum ve kuruluşlara ait misafirhane sayısı ise toplam 23 adettir. Şanlıurfa il ve ilçe merkezlerinde toplam 7.834 yatak kapasitesi ile 111 konaklama tesisi bulunmaktadır.

Tablo 2. 2007-2022(Haziran’a kadar) Yılları Arası Şanlıurfa İli Geceleme Sayıları

2007-2021 YILLARI ARASI ŞANLIURFA İLİ GECELEME SAYILARI				GELEN TURİST SAYISI		
Yılı	Yerli Turist	Yabancı Turist	TOPLAM	Yerli Turist	Yabancı Turist	TOPLAM
2007*	134.688	11.433	146.121			
2008*	329.038	44.868	373.906			
2009*	345.317	41.710	387.027			
2010*	397.283	31.700	428.983			
2011*	420.202	36.646	456.848			
2012*	459.493	34.997	494.490			
2013*	565.210	62.347	627.557			
2014*	736.834	69.302	806.136			
2015*	623.638	52.375	676.013			
2016*	646.502	44.296	690.798			
2017*	760.948	45.417	806.365			
2018**	976.694	33.385	1.010.079	559.792	19.559	579.351
2019**	1.020.289	39.561	1.059.850	579.017	21.897	600.914
2020**	508.234	33.409	541.643	296.812	11.503	308.315
2021**	699.005	38.071	737.076	5.163	486.334	491.497
2022 (Haziran itibarıyla)	439.177	26.873	466.050	259.636	16.456	276.092

Kaynak: <https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-310116/2022-turizm-istatistikleri.html>

Tablo 2’de 2007 ile 2022(Haziran ayına kadar) yılları arasında Şanlıurfa iline gelen turist sayıları ve geceleme sayıları verilmiştir.

2020 yılında ziyaretçi rekoru kırması yönünde büyük bir beklenti oluşmuşsa da Göbeklitepe’nin 3 ay görüşe kapanmış olması ve yeni tip koronavirüs hastalığının etkisiyle istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Tablo 2’de 2020 yılında yerli ve yabancı turist sayısındaki azalma; Kentin en önemli ekonomi dinamiklerinin başında gelen turizm, koronavirüs nedeniyle ciddi boyutta etkilenmiştir.

Tablo 3. Şanlıurfa İli Turizm Seyahat Acentesi Sayısı

A GRUBU MERKEZ	A GRUBU ŞUBE	TOPLAM
52	5	57

Kaynak: <https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-310116/2022-turizm-istatistikleri.html>

A grubu seyahat acenteliği tüm seyahat acenteliği hizmetlerini ifa etmektedir. Şanlıurfa ilinde Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün resmi internet sayfasından alınan tablo 3'te görüleceği üzere tüm acente firmalarının her sektörde faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır.

Şanlıurfa, "Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesi'nde" marka şehirlerinden biri olarak adlandırılmaktadır. Turizm Gelişim Bölgeleri içinde listelenmekte, dini inanç ve gurme turizmi koridorunda bulunmaktadır. Şanlıurfa, tüm bu özellikleri ve son zamanda turizm alanında yapmış olduğu altyapı yatırımları ile ülkemiz içerisinde turizm alanında özel bir noktaya gelmiştir. Göbeklitepe, dünyaca ünlü Amazon Kraliçelerinin çizildiği Haleplibahçe Mozaikleri, şehir merkezindeki birçok tarihi eser, Harran Ören Yeri, Halfeti, Birecik ve Bozova'daki eko turizm alanları ile değişik turist gruplarına hitap etmektedir. Şanlıurfa, GAP turları içinde sadece bir günlüğüne görülen bir yer olmaktan öte, ilçelerindeki tarihi turistik mekânlar özel olarak ziyaret edilmesi gereken bir destinasyondur. Bu sebeple, Şanlıurfa'da değişik tur imkânlarını sunan seyahat şirketleri bir diğer karlı yatırım alanıdır (Özbek, 2011).

Tablo 4. 30 Oda ve Üzeri Konaklama Tesisleri Güvenli Turizm Sertifikası Listesi

	SERTİFİKALI	SERTİFİKASIZ	ODA SAYISI	YATAK SAYISI
BELEDİYE BELGELİ KONAKLAMA TESİSİ	17	0	853	1.926
TURİZM İŞLETME BELGELİ KONAKLAMA TESİSİ	11	0	1.015	2.043
TOPLAM	28	0	1.868	3.969

Kaynak: <https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-310116/2022-turizm-istatistikleri.html>

Tablo 5. Şanlıurfa İli 2021-2022 Yılı Geceleyen Sayısına Göre Milliyet Sıralaması

SIRA NO	MİLLİYETLER	SAYI	SIRA NO	MİLLİYETLER	SAYI
1	TÜRKİYE	1194199	22	İSRAİL	456
2	SURİYE	15874	23	ENDONEZYA	398
3	IRAK	8741	24	HİNDİSTAN	388
4	ALMANYA	8687	25	ÜRDÜN	366
5	ABD	2450	26	KANADA	358
6	İRAN	2265	27	AVUSTURYA	342
7	FRANSA	1378	28	PAKİSTAN	333
8	İNGİLTERE	1311	29	İRLANDA	311
9	HOLLANDA	1286	30	TAYLAND	287
10	ÇİN	1086	31	JAPONYA	247
11	RUSYA FED	1067	32	AVUSTRALYA	231
12	İSPANYA	967	33	PORTEKİZ	149
13	ROMANYA	874	34	HIRVATİSTAN	115
14	GÜNEY KORE	784	35	BRİTANYA	113
15	KUVEYT	712	36	SUUDİ ARABİSTAN	96
16	AZERBAYCAN	672	37	BEYAZ RUSYA	80
17	İSVEÇ	661	38	SURİNAM	60
18	MALEZYA	639	39	UKRAYNA	56
19	İTALYA	580	40	SOMALİ	41
20	İSVİÇRE	558	41	UGANDA	26
21	KIRGIZİSTAN	472	42	SEYŞELLER	17

Kaynak: <https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-310116/2022-turizm-istatistikleri.html>

Tüm Türkiye’de faaliyet sürdüren ve bölgesel tur düzenleyen seyahat acenteleri Şanlıurfa’ya “Göbeklitepe” ismiyle tur seferleri düzenlemektedir. Tur şirketlerinin internet sitesinden tur içerikleri incelendiğinde başta Göbeklitepe olmak üzere sıra geceleri için ayrıca bilgilendirme yapılmaktadır. 2022 yılı içinde bazı tur şirketlerinin Şanlıurfa ile ilgili seyahatleri: Zeytur seyahat; “Halfeti ve Urfa sıra gecelerinde biriktirmiş olduğunuz en değerli hatıraları sizlerle paylaşıyoruz” sloganıyla. Jolly Tur; “Tarihin Sıfır Noktası Göbeklitepe Nemrut ve Mardin”, Tatil Sepeti; “Gap Turu”, Tatil Budur; “Uçaklı Gaziantep Halfeti Göbeklitepe Harran Şanlıurfa Turu”, Setur; “Uçaklı Gap Turu” şeklinde turlar düzenlemektedir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Tezin temel amacı, Şanlıurfa’da yerel kültürel dokunun ve kentin imajında önemli bir yeri olan sıra gecelerinin turizme etkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Turizmin sıra gecelerine, sıra gecelerinin turizme karşılıklı etkileri, doğrudan sıra gecesini düzenleyen işletmeler üzerinden ve onların sahipleri ya da yöneticileri aracılığıyla belirlenmiştir.

3.4. Araştırmanın Önemi

Literatür taraması yapıldığında sıra geceleri ve gastronomi, sıra geceleri ve müzik açısından çalışmaların yapıldığı ancak turizm ve sıra gecesini bağlamında sıra gecelerinin turizm potansiyeli yönünden yeterli çalışma olmadığı görülmüştür. Bu çalışmanın hem sıra gecelerinin aslına uygun yapılması için hem de turizm potansiyelinin ortaya konması açısından önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Diğer taraftan bu alanda yer alan veya bu alanda faaliyete başlayacak işletmelere de yön gösterici bir kaynak olacaktır. Özellikle turizm ve müzik alanında çalışma yapacak araştırmacılara kaynaklık edecek bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Şanlıurfa’da bilinen toplam 40-50 civarında sıra gecesini düzenleyen işletme bulunmaktadır. Çalışmada toplam 19 işletme ile görüşme yapılmıştır. Diğer konukları ile görüşme yapılmamasının sebebi söz konusu işletmelerin çalışmanın alan araştırmasının yürütüldüğü dönemde açık olmaması ya da sıra gecesini düzenlememesinden kaynaklanmaktadır. Araştırma sadece Şanlıurfa ili ile sınırlandırılmış ve araştırmadan elde edilen veriler katılım sağlayan işletme yöneticilerine sorulan sorulara vermiş olduğu yanıtlar ile sınırlıdır.

3.6. Araştırmanın Yöntemi

Tez, nitel bir araştırmaya dayanmakta olup Şanlıurfa’nın somut olmayan kültürel mirası olan sıra gecelerinin turizme etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada yüz yüze görüşme-mülakat yöntemi benimsenmiş ve araç olarak yarı yapılandırılmış bir soru formu ile derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma çok çeşitli araştırma modellerini, epistemolojik yaklaşımları ve derinlemesine

görüşme, odak grup ve katılımcı gözleme, doküman ve görsel veri analizini kapsayan özellikle toplumsal araştırmalarda kullanılan bir yaklaşımdır (Zapata, v.d., 2019). Nitel araştırma yönteminin kullanılmasının temel amacı bu alanda faaliyet gösteren işletmelerle derinlemesine görüşme yapılarak sıra gecelerinin turizme etkisinin belirlenmesidir. Bu amaçla sıra gecesi düzenleyen otel ve konukevleri işletme sahibi veya yöneticileriyle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Araştırmanın teorik çerçevesi için literatür taraması yapılmış ve görüşme için sorular belirlenmiştir.

Derinlemesine görüşmelerden elde edilen tüm veriler tablolastırılarak değerlendirilmiş ve bunun sonucunda bulgular ortaya çıkmıştır. Araştırmada olasılığa dayanmayan amaçsal örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi Şanlıurfa ilinde faaliyet gösteren sıra gecesi düzenleyen işletmeler oluşturmaktadır. Toplamda bu tarz eğlence düzenleyen işletme sayısı 40-50 civarındadır. Bu sayı resmi olarak bilinmemekle birlikte kentte yapılan taramada bu sayı aralığında bir işletme olduğu tespit edilmiştir. Sıra gecesi yapan işletme sayısının turizmin mevsimsel olarak yüksek olduğu sezonlarda 50'ye yakın; düşük sezonlarda ise 40 civarı olduğu düşünülebilir. Görüşme yapılan işletme sayısı ise 19'dur. Görüşmelerde yaş dağılımları 24-52, mesleki deneyimleri 1-30 yıl arasındadır. Eğitim durumlarına baktığımızda 2 lisans, 2 yüksekokul, 1 lisans öğrencisi ve 14 lise mezunu olduğu görülmüştür. İşletme ile ilişkilerine baktığımızda ise 7 işletme sahibi, 10 müdür, 1 halkla ilişkiler ve 1 şef görev yapmaktadır.

Bu araştırmada 11 soruluk mülakat formu uygulanmıştır. Sıra gecesi düzenleyen yiyecek içecek işletmelerinin müdürleri, yöneticileri ya da sahipleriyle aşağıda detayları verilen yarı yapılandırılmış soru formu ve görüşme sırasında karşılıklı etkileşimle gelişen sohbet ile bilgiler elde edilmiştir.

1	Kendinizi kısaca tanıtır mısınız (Yaş, eğitim durumu, mesleki geçmiş, bu işletme ile ilişkisi ve geçmişi, pozisyonu...)
2	İşletmenizi kısaca tanıtır mısınız (Ne zaman kuruldu, sahibi-yöneticisi kim? Ne kadar zamandır sıra gecesi organize ediyor? Sıra gecesi dışında da hizmet veriyor mu? Kapasitesi nedir? Kaç çalışan var? vb.)
3	Sıra gecesi işleyişi düzeni-akışı nasıl? (Ne zamanlarda, mevsim olarak, haftanın günleri olarak, saat olarak düzenleniyor? Menü ve akış nasıl? Müzik ve görsel düzen nasıl?Sıra gecesi ekibi-sanatçılar yerel mi nasıl? Vb.)

4	Sıra gecesi müşterileri nasıl geliyor? (Seyahat acenteleri ile anlaşmalı onlar mı gönderiyor, bağımsız-bireysel müşteriler mi? Ağırlık hangisinde?)
5	Katılanların Profili? (Hangi şehirden geliyorlar ağırlıklı olarak, yaş, cinsiyet vb.)
6	Sıra geceleriyle ilgili istatistikî bilgiler var mı? (Yıllara göre talep arttı mı? Talep eden acente sayısı-kişi sayısı? Sayılar arttı mı azaldı mı, son yıllarda belirgin bir artış-azalış var mı? Pandemiden bağımsız olarak)
7	Turist için etkisi nasıl sizce? (Katılanlar neler diyorlar, nasıl bir tatmin etkisi var?)
8	Sıra gecesi sizce şehirdeki turist için vazgeçilmez bir aktivite mi-etkinlik mi?
9	Sıra geceleri Şanlıurfa turizmi için nasıl bir öneme etkiye sahip?
10	Son 20 yılda Sıra gecesi düzenleyen işletme sayısı arttı mı azaldı mı?
11	Sıra gecesinin turizme Olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?

3.7. BULGULAR

Araştırmada 19 işletmeci (sahibi ya da sorumlu yöneticisi) ile görüşülmüş ve ham halde elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak kategorize edilmiş ve derlenmiştir.

3.7.1. Sıra Gecesi Düzenleyen İşletmecilerin Profilleri

Görüşmelerden elde edilen bilgilerde ilk olarak katılımcıların demografik özellikleri kategorize edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Yaş	Eğitim	Görev	Mesleki Deneyim
K1	34	Lise	Şef	12
K2	36	Lise	Müdür	10
K3	30	Lise	İşlet Sahibi	15
K4	28	Yüksekokul	Müdür	10
K5	47	Lise	İşletme Sahibi	15
K6	24	Lisans Öğrencisi	Halkla İlişkiler	1
K7	35	Lise	İşletme Sahibi	20
K8	46	Lise	Müdür	23
K9	50	Lisans	İşletme sahibi	4
K10	32	Lise	Müdür	8
K11	32	Lise	Müdür	8
K12	36	Lise	Müdür	15
K13	32	Lisans	Müdür	20
K14	41	Lise	Müdür	30
K15	46	Lise	İşletme Sahibi	15
K16	44	Lise	İşletme sahibi	26
K17	38	Yüksekokul	Müdür	22
K18	31	Lise	İşletme sahibi	17
K19	52	Lise	Müdür	30

Tablo 6’da katılımcıların yaş, eğitim, mesleki deneyim ve işletmedeki durumlarına yer verilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların yaş dağılımı 24-52, mesleki deneyimleri 1-30 yıl arasındadır. Eğitim durumlarına baktığımızda 2 lisans, 2 yüksekokul, 1 lisans öğrencisi 14 lise mezunu olduğu görülmüştür. İşletme ile ilişkilerine baktığımızda ise 7 işletme sahibi, 10 müdür, 1 halkla ilişkiler, 1 şef olarak görev yapmaktadır. Ayrıca işletme sahiplerinden sadece bir kadın bulunmaktadır.

3.7.2. Sıra Gecesi Düzenleyen İşletmelerin Özellikleri

Tablo 7’de sıra gecesi düzenleyen işletmelerin temel fiziki ve ruhsata ilişkin bilgiler derlenmiştir.

Tablo 7. İşletme ile İlgili Özellikler

	Kuruluş Yılı	Sıra Gecesi Düzenleme yılı	Türü	Hizmet Alanları	Kapasite	Çalışan Sayısı
K1	2018	2018	Betonarme	Otel+Sıra Gecesi+ özel toplantılar	220	
K2	2020	2020	Han Taş Yapı	Cafe+Sıra Gecesi	300	30
K3	2000	2000	Konak Taş Yapı	Konaklama+sıra gecesi	165	7
K4	2015	2015	Han	Restaurant+Sıra gecesi	500	35
K5	1999	1999	Konak Taş Yapı	Sıra gecesi	150	8
K6	2005	2005	Betonarme	Otel+sıra gecesi+özel toplantılar	170	
K7	2020	2020	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi+özel günler	315	5
K8	1999	1999	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	500	30
K9	2019	2019	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	120	8
K10	2006	2006	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	110	7
K11	2022	2022	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	250	9
K12	2014	2014	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	130	12
K13	2017	2017	Konak Taş Yapı+Mağara	Konaklama+Sıra gecesi	700	15
K14	2019	2019	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	120	22
K15	2008	2008	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	180	8
K16	2019	2019	Konak Taş Yapı	Sıra gecesi	600	17
K17	2014	2014	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	120	20
K18	2019	2019	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	90	8
K19	2005	2005	Konak Taş Yapı	Konaklama+Sıra gecesi	1000	35

Tablo 7’de işletmenin kuruluş yılı, sıra gecesi düzenleme yılı, mimari yapısı, hizmet alanları, kapasite ve çalışan sayısına yer verilmiştir. İşletmelerden 7 tanesi 1999-

2008 yılları arasında, 4 tanesi 2014-2017, 8 tanesi 2019-2022(2019 Göbeklitepe yılı ve sonrası) arasında hizmete girmiştir. Özellikle tarihin sıfır noktası olan, yerleşim yeri olarak kullanılmadığı bilinen ve tapınmaya hizmet eden Göbeklitepe, 2018 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmesi ve Türkiye'de 2019 Göbeklitepe Yılı ilan edilmesi ile işletme sayısında artış olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu işletmelerin tamamında yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmek için faaliyete başladığı gibi sıra gecesi düzenlemeye başlamıştır.

İşletmelerden 2 tanesinin betonarme yapıdan, 16 tanesinin konukevi beyaz taş yapıdan, 1 tanesi han beyaz taş yapıdan oluşmaktadır. Faaliyet alanlarına bakıldığında K1 ve K6 otel(konaklama), sıra gecesi ve özel toplantılar, K2 kafe ve sıra gecesi, K4 restaurant ve sıra gecesi, K16 sadece sıra gecesi düzenleyen; diğer işletmelerse konaklama ve sıra gecesi hizmeti vermektedir. Bu işletmelerin sıra gecesi kapasitelerinin 900 ila 1000 kişi arasındadır. Her bir işletmede çalışan sayısı 5-35 arasında değişmektedir.

3.7.3. Sıra Gecesinin Yapılış Şekli ve Ziyaretçi-Müşteri Kaynağı

Bu bölümde sıra gecesi işleyişi, yoğunluk dönemleri, düzenlenen gün ve saatler, menü, sahne alan sanatçılarla ilgili bilgiler ortaya konulmuştur. Sıra geceleri özellikle ilk ve sonbahar aylarında hafta içi ve hafta sonları 20.00 ile 23.00 arasında düzenlenmektedir.

Şanlıurfa'da sıra gecelerinin en yoğun olduğu dönem; Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ortasına kadar ve Eylül, Ekim, Kasım'a kadar devam eder. Biz haftanın her günü saat 20.00-23.00 arası sıra gecesi düzenliyoruz (K1, 04 Mart, 2022).

Mart ayında başlar haziran ayına kadar bahar dönemi, Eylül ayından Kasım ayına kadar sonbahar dönemi en yoğun dönemlerdir. Cumartesi ve Pazar sürekli olmak üzere tur acentelerinin sıra gecesi taleplerine göre 7 güne çıkabiliyor. Sıra gecemiz akşam saat 20.00 gibi yöresel müzik eşliğinde başlar gece saat 23.00 gibi sona erer (K2, 10 Mart, 2022).

Urfa'da sıra geceleri ağırlıklı olarak Nisan'da başlar Haziran 15'ine kadar daha sonra Eylül 15'te tekrar başlar Kasım 15'ine kadar devam eder. Bunun dışında kalan

dönemlerde de sıra geceleri düzenlenmektedir. Sıra gecesini genelde haftada iki gün, Cumartesi, Pazar yapmaktayız. (K9, 08 Mart, 2022).

Sıra gecelerinde sahne alan sanatçıların yerel sanatçılardan, ikram edilen yemeklerin genellikle birbirine benzer ve yöresel yemeklerden oluştuğu bilgisine varılmıştır. Bir işletme “İsot Şerbeti” ile kentin gastronomisine ve turistik-hediyelik ürün gamına katkıda bulunmuştur. Bir işletmede vejetaryen müşterileri de dikkate aldıklarını ve ona göre de menü sunduklarını beyan etmiştir.

Yemekli menümüzde karışık Urfa kebab, lebeni, bostana, içli köfte, fındık lahmacun ve içecek ikramı yapılır. Sahnede çiğköfte yoğrulur ve müşterilerimize sunulur (K1, K2, K3, K8, K12 Mart 2022).

Ayrıca patentini de almış olduğumuz isot şerbetini de servis ediyoruz (K16, 12 Mart, 2022).

Yemekli menüde içli köfte, fındık lahmacun, lebeni, bostana ve Urfa kebab gibi yöresel tatlar ikram ediyoruz (K5, 08 Mart, 2022).

Konuklarımıza yöresel müziğimiz eşliğinde yöresel yemeklerimizi ve tatlılarımızı ikram ediyoruz. Şayet vejetaryen ise ona göre ikramlarımız yapılır (K14, 09 Mart 2022).

Sıra gecesini düzenleyen işletmelerin bazıları talep olması durumunda (K1, K7, K12, K13, K17, K18. K1) alkol ikramı yapılmakta olduğu diğer işletmelerde ise alkol ikramı yapılmadığı görülmüştür. Kategorize edilen cevaplardan alkol servisi olan ve olmayan işletmeler açısından da bir farklılık olduğu; alkol servisi olan işletme sayısının son yıllarda talebe bağlı olarak arttığı bilgisine ulaşılmıştır.

Urfa türküleri eşliğinde lebeni, borani aşısı, içli köfte, haşhaş kebab ev içecek bunun yanında alkol isteyen misafirlerimize alkol ikramı da yapılmaktadır (K1, 04 Mart 2022)

Alkol isteyen müşterilerimize alkol ikramı yapılmaktadır (K7, 05 Mart, 2022)

Sıra gecesinin temelinde alkol yoktur. Eğlence amaçlıdır. Birde katılanları çoğunluğu ailelerdir. Bu da bizim için sıkıntıdır. Tabi ki alkolü sıra gecesi yapanlara da saygımız vardır. Alkolü sıra gecesi yapan mekân sayısında da son yıllarda ciddi artış vardır(K9, 08 Mart 2022).

İsteyen misafirlerimize alkol ikramı yapıyoruz (K13, 07 Mart, 2022).

Sıra gecesine katılımın Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ve Eylül, Ekim, Kasım aylarında yüksek diğer aylarda daha az olduğu görülmektedir. Bazı işletmeler (K1, K4, K5, K8, K10, K11, K13, K14, K16, K18, K19) her gün; bazıları (K2, K6, K7, K9) işletmeler2 günde bir ve bazıları da (K12, K15, K18) 3 günde bir sıra gecesi düzenlenmektedir. Tüm işletmelerde müzisyen olarak yerel sanatçılar istihdam edilmekte ve yöresel türküler programda sunulmaktadır.

Şanlıurfa'da sıra gecelerinin en yoğun olduğu dönem; Mart, Nisan, Mayıs, Haziran ortasına kadar ve Eylül, Ekim, Kasım'a kadar devam eder. Biz haftanın her günü saat 20.00-23.00 arası sıra gecesi düzenliyoruz(K1, 04 Mart, 2022).

Sahne alan müzisyenlerimiz 7-8 kişilik yerel sanatçı grubumuz yöresel kıyafetlerle sahne almaktadır (K2, 10 Mart, 2022).

Burada sahne alan sanatçılar yörede yetişmiş ve tanınmış kişilerden oluşuyor (K4, 10 Mart, 2022).

Sahne alan müzisyenler yerel sanatçılardır. Özellikle müzik ağızına dikkat ederiz. Urfa Müziği, Kerkük ve Elâzığ müziğine daha yakındır (K5, 11 Mart, 2022).

Sıra gecesine gelen müşterilerin büyük çoğunluğunun seyahat acenteleri vasıtasıyla geldiği bunun yanında münferit müşterilerin de geldiği ve özellikle son dönemde sosyal medya etkisiyle bağımsız müşterilerin arttığı görülmektedir. K4 işletmesi, sosyal medyada tanınırlığından dolayı bireysel gelen müşterilerin ağırlıkta olduğunu dile getirmektedir.

Tavsiye üzerine, internet sitemizden, sosyal medyadan ve tur acenteleri aracılığıyla gelen misafirlerimiz gelmektedir. Bireysel gelen müşterimiz daha fazladır (K4, 10 Mart, 2022).

Sıra gecelerine katılım daha önceleri acenteler vasıtasıyla yapılıyordu. Şimdi sosyal medya ve internet vasıtasıyla bireysel katılımlar artmış durumundadır. Münferit gelen ailelerimizde var. Buna rağmen acenteler vasıtasıyla gelen misafirlerimiz ağırlıktadır (K8,11 Mart 2022).

Biz turlarla çalıştığımız için bize gelen müşterilerin hemen hepsi acenteler aracılığıyla geliyor. Çok az sayıda sosyal medya ve web sitemiz aracılığıyla gelenlerde oluyor (K3,08 Mart 2022).

Acenteler vasıtasıyla, sosyal medya üzerinden ve çat kapı gelen konuklarımız oluyor. Genelde %90 acentelerle çalışıyoruz (K7, 10 Mart, 2022).

Sıra gecesine katılanların yaş, cinsiyet, hangi illerden geldikleri ile ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. Türkiye'nin her ilinden katılım olmakla birlikte İstanbul, Ankara, İzmir'den biraz daha fazla ziyaretçinin geldiği, ailelerin daha fazla rağbet ettikleri, kadınların erkeklere göre biraz fazla olduğu ve her yaş grubundan katılımcı olmakla birlikte 30-60 yaş aralığının daha ağırlıkta olduğu ifade edilmiştir.

Türkiye'nin her ilinden gelen müşterilerimiz oluyor. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerden gelenler daha ağırlıktadır. Sıra gecelerine kadınların katılım oranı daha fazladır. Ziyaretçilerimiz ağırlıklı olarak 20-45 yaş arası daha fazladır (K2, 10 Mart 2022).

Türkiye'nin her yerinden gelen ziyaretçilerimiz bulunmaktadır. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropol şehirlerden gelen ziyaretçi sayısı daha fazladır. Sıra gecesine katılan ziyaretçilerimiz ağırlıklı olarak 25-50 yaş arası, kadın erkek katılımcı sayısı birbirine çok yakındır (K6, 07 Mart 2022).

İşletme sahipleri ve yöneticilerine katılımcı-müşteri sayıları hakkında istatistikî bilgiler sorulmuştur. Ancak işletmelerde sıra gecesine katılanlarla ilgili istatistiksel bir kaydın tutulmadığı tespit edilmiştir. Son yıllarda hem acenteler hem de bireysel

müşterilerde büyük talep artışı olduğu ancak pandemi sonrası ekonomik krizden dolayı talebin biraz azaldığı genel olarak ifade edilmiştir.

3.7.4. Sıra Gecesinin Önemi ve Ziyaretçiler Üzerindeki Etkisi

Bu bölümde sıra gecelerinin turistler üzerinde nasıl bir etki bıraktığı ve Şanlıurfa turizmi açısından katkısı, önemi incelenmiştir. Yöresel müzik eşliğinde yöresel yemekleri yedikleri ve Şanlıurfa kültürünü eğlenerek yaşayıp çok mutlu ayrıldıklarını ifade etmektedir. Neredeyse tüm işletmeler ziyaretçilerin memnuniyetinin çok yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Çok az bir kesimin memnun ayrılmadıkları ve sıra gecesini beğenmediklerini ifade etmiştir.

Sıra geceleri Şanlıurfa'nın kültür ve turizm tanıtımı açısından büyük bir öneme sahiptir. Somut kültür tarihi yerlerin önemi kadar sıra gecesi kültürü de aynı öneme sahiptir ve Urfa turizminin gelişmesine büyük katkısı vardır (K1, 04 Mart, 2022).

Ziyaretçiler Urfa'ya geldiklerinde Balıklıgöl'ü, Eyüp Peygamber Sabır Makamını, Harran'ı Bazda Mağaralarını vs. tarihi yerleri gezdikten sonra Urfa'ya has olan sıra gecelerine katılmayı bu kültüre dair örnekleri görüp yaşamayı olumlu olarak görüyorlar (K3, 08 Mart 2022).

Şanlıurfa'ya gelen ziyaretçiler için sıra gecesi büyük bir öneme sahiptir. Gelenlerin birçoğu sıra gecelerine katılmak istemekte ve Sıra gecesine katılanların büyük bir çoğunluğu da buradan memnun ayrılmaktalar. Şehre 10 bin kişi geliyorsa 9 bin kişi sıra gecesine katılıyordur (K8, 11 Mart 2022).

Sıra gecesine katılan müşterilerimizin büyük çoğunluğu buradan memnun ve eğlenerek ayrılıyorlar (K2, 10 Mart 2022).

Yani sıra gecesine katılmadan Urfa'dan gitmek olmuyor. Bir kere gelen 3-4 defa daha gelebiliyor. Tekrar gelmek istediğini söyleyenler oluyor. Sıra gecesi diğer eğlencelere göre çok maliyetli olmadığından eğlenerek, mutlu ayrılıyorlar (K19, 12 Mart 2022).

Müzik etkinliği hoşuna gitmeyen bazı müşteriler mutlaka oluyordur ama şöyle yüzdelik olarak katılanların %98 eğlenerek mutlu ayrılıyorlar (K10, 08 Mart 2022).

Urfa'ya gittik, gezdik illaki yemek yiyeceğiz. Kebap yesek 100-120 lira tutar diyorlar. Bunun yerine 200 lira sıra gecesine versek hem yöresel yemeklerimizi yeriz hem de eğleniriz diyorlar (K19, 12 Mart 2022).

İşletmecilerin çoğu 2019 Göbeklitepe yılı ilan edilmesiyle birlikte sıra gecesine olan talebin arttığını; sıra gecesi düzenleyen işletme sayısında artış olduğu ve Şanlıurfa turizmi için büyük bir faydası ve önemi olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, Şanlıurfa'ya gelenlerin sıra gecesine katılmadan şehirden ayrılmadığını; şehri bir nedenle ziyaret edenlerin muhakkak sıra gecesine de gittiğini belirtmişlerdir.

3.7.5. Sıra Gecelerinin Şanlıurfa Turizmine Olumlu-Olumsuz Etkileri

Bu bölümde işletmecilere sıra gecelerinin turizme olumlu ve olumsuz etkileri sorulmuştur. Katılımcıların hemen hemen hepsi sıra gecelerinin turizme olumsuz etkisinin olmadığını düşünmektedir. Olumsuz etkisinin olduğunu söyleyen bir iki işletmeci, bunun sunulan sıra gecesinin hizmet kalitesi ya da kötü hizmetle ilişkilendirmiştir. Sıra gecelerinin önceleri Televizyon programları sonrasında ise Göbeklitepe sayesinde talebinin daha da arttığının altını çizmişlerdir.

Olumsuz bir yönü olduğunu düşünmüyorum. Aksine turizmin gelişmesinde %100 katkı sağladığını düşünüyorum. Yaşayan bu kültürü görmek ve yaşamak isteyenlerin ilk tercihlerinde biri de sıra gecesidir. Urfa'ya gelen turist sayısında artışa katkı sağlamaktadır. Acenteler, yerel esnaf, konukevleri, oteller vs paydaşlar sıra gecesi sayesinde fayda sağlamaktalar (K1, 04 Mart 2022).

Urfa'ya dışarıdan bakanlar doğuda olduğu için yobaz olarak görüyorlar. Onun için yöremizi en güzel etkinliklerle anlatıyoruz, tanıtıyoruz. Örneğin İstanbul'daki biri burayı köy olarak görüyor ama Göbeklitepe'yi, Halfeti'yi, Harran'ı vs. gezip sıra gecesine katıldıktan sonra memnun bir şekilde ayrılıyorlar. Turizm olarak hem manevi hem de maddi kazanımlar sağlıyoruz (K4, 05 Mart 2022).

Sıra gecesi Urfa için ekonomik anlamda büyük bir katkısı vardır. Berberi bile abi bugün sıra gecesi var mı diye soruyor. Çünkü onunda müşteri potansiyelidir. Olumsuz olarak sıra gecesini etkisinin olduğunu düşünmüyorum. Sıra geceleri turizmin temel sektörü olmuş ve tüm esnaf kesimin bundan yarar sağladığı bir aktivitedir (K7, 06 Mart 2022).

Eğer bu sıra gecelerini usulüne göre yaparsak ve bir düzen olursa daha büyük kazanımlar elde edebiliriz. Ama maalesef son dönemlerde önüne gelen 3-4 odalı konakları restore edip sıra gecesi düzenliyorlar. Bu tür yerler turizm için büyük bir zarardır (K15, 11 Mart 2022).

Televizyon programları ile meşhur olan sıra geceleri Göbeklitepe ile daha da popüler hale geldi. İnsanlar en orijinal haliyle sıra gecelerini merak ettiklerinde katılım her yıl baya artmaktadır. Bu da sıra gecelerinin turizmin temel parçası olduğunu göstermektedir (K14, 10 Mart 2022).

Sıra gecelerinin olumsuz yönlerinin olduğunu düşünmüyorum. Çünkü her gün sıra gecesine olan talep artışı tüm kesimler yani oteller, konukevleri, esnaflar, acenteler, taşımacılık yapanlar, işsizler vs. yararlanmaktadır (K18, 11 Mart 2022).

Sıra gecesine gelen ciddi anlamda bir meblağ bırakıyor. Büyük bir gelir döngüsü var. Turizm olarak büyük bir ekonomik girdisi var. İstotundan çerezine kadar her kesimden esnaf bundan faydalaniyor (K19, 12 Mart 2022).

İnsanların daha çok sıra gecelerine katılması ile Şanlıurfa'nın turistik cazibesinin arttığı vurgulanmış; gelen her turist otelinden konukevine, esnafından acentelere kadar yani her kesime ekonomik bir fayda sağladığının altı çizilmiştir. Sıra gecelerinin özellikle ekonomik yönden kent ekonomisine, iş, gelir artışı ve istihdamı artırması açısından ciddi katkı sağladığı anlaşılmıştır. Bunun yanında kent kültürü ve geleneksel değerlerinin anlaşılması ve ziyaretçilerle kültürel etkileşim bağlamında da olumlu etkileri olduğu görülmüştür.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu tez çalışmasından elde edilen bulgular ile literatür karşılaştırıldığında Tayanç (2021) ve İşikırık (2021) çalışmalarında sıra gecelerinde bir yozlaşma olduğuna vurgu yaparken, bu çalışmada da bazı işletmecilerin benzer görüşte oldukları görülmüştür. Kürkçüoğlu (2017) çalışmasında sıra gecelerinin 3 saatlik bir süreden kısa icra edilmesi eski sıra geceleri geleneğinden kısmen uzaklaşıldığı şeklinde yorumlanabilir.

Çepik (2020) çalışmasında sıra gecelerinin yapıldığı mekânlar ve müzikli eğlence biçiminin bu tezde de benzer biçimde olduğu ortaya çıkmıştır. Önal (2019), Mızrak (2019) ve Baştepe (2019) çalışmalarında ortaya çıkan müzik kültürünü merak eden insanların sıra gecelerine katılma konusundaki istek ve motivasyonları, bu tezde de desteklenmiştir. Bu tez çalışmasında ise Göbeklitepe'yi ziyaret edenlerin hemen hemen hepsinin sıra gecesine katıldığı da ortaya çıkmıştır.

Literatürde sohbet toplantılarını ve sorunların konuşulduğu bir meclisi de yansıtan sıra gecelerinin araştırmadaki işletmelerde söz konusu olmadığı ve eğlence boyutunun daha fazla öne çıktığı görülmüştür. Bunu yine turizmin sıra gecesini üzerindeki etkilerden biri olarak değerlendirmek olasıdır.

Sıra gecelerine Türkiye'nin her ilinden katılım olmakla birlikte, İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropol şehirlerden gelen ziyaretçi sayısı daha fazladır. Ailelerin daha fazla rağbet ettikleri, kadınların erkeklere oranla daha fazla katılım sağladığı, her yaş grubundan katılımcı olmakla beraber 30-60 yaş aralığında katılımcı bulunmaktadır.

Şehrin kendi geleneğinde kadın ve erkekler için ayrı ayrı düzenlenen bu geleneksel eğlence, turizmle birlikte karma bir hal almış olup kadın erkek birlikte dahil olabildikleri bir etkinliktir. Bu işletmelerdeki sıra gecelerine katılanlarının büyük bir çoğunluğunun yerelde yaşamayan; dışarıdan gelen ziyaretçiler olması bunu koşullayan önemli faktörlerden biridir. Bunun dışında bazı işletmelerde alkol servis edilmesi de önemli bir değişikliktir. Ancak kentte geleneksel olarak evlerde devam eden sıra gecesini ve sıra günü ritüelleri ile turizmin gelişmesine bağlı olarak turistler için ortaya çıkan

işletmelerdeki sıra gecelerinin birbirinden farklı devam ettiği söylenebilir. Bu çalışmada ortaya çıkan bulguların, bazı işletmeciler tarafından sıra geceleri için bir yozlaşma unsuru olarak değerlendirildiği görülmüştür. Bu olguların turizmin sıra gecesine etkisi olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Sohbet toplantılarının hoşça vakit geçirme, kültürel değerlere sahip çıkma, genç kuşaklara aktarma, eğlenme ve eğlendirme fonksiyonunun yanı sıra aynı zamanda katılımcıların toplum içerisinde model olarak görülen, toplumsal kimlik kazandıran, yardımlaşma ve dayanışma gibi sorumluluklar yükleyen bir işlevi de mevcuttur. Sosyal yaşamda bu kadar önemli işlevleri olan sohbet toplantıları incelendiğinde bu geleneğin devamlılığını ve sürekli diri kalmasını sağlayan en önemli faktörün müzik olduğu görülmektedir.

şanlıurfa'ya gelen turistlerin mutlaka sıra gecelerine katılma isteğinin olması ve çok yüksek bir oranda sıra gecesine katılımı, kent için önemli bir turistik çekicilik haline geldiğini göstermektedir. Özellikle muhafazakr kesime de ailece ya da kadın erkek katılabilecekleri bir eğlence imknı sunulan meknların olması bunu desteklemektedir. Son dönemlerde şehre gelen turistlere sıra gecelerinde alkol ikramı yapan işletme sayısı ile bunu talep eden ziyaretçi sayısında bir artış olduğu bu tez çalışmasında ortaya çıkmıştır. Bu durum turizm üzerinden şekillenen talep yönlü bir değişimi zorladığı; kentin sosyo-kültürel dokusunda bir etki yaptığı söylenebilir.

2019 Göbeklitepe yılı ilan edilmesi konukevleri sayısında ve sıra gecesine olan talepte büyük bir artış olduğu görülmüştür. Bir diğer sonuç ise görüşme yapılan işletmelerin hiçbirinde sıra gecesine dair istatistikî bilgilerinin olmayışıdır. Bu durum, bu alanda faaliyet gösteren işletmelerin gelecek için yatırım planlarını yapmasını zorlaştıracaktır.

Hali hazırda kentin somut ve somut olmayan kültürel miras değerleri açısında büyük bir rezerve sahip olduğu ve bunun gelecekte artarak devam edeceği öngörülebilir. Bu anlamda Göbeklitepe, Urfa kalesi, Harran, Halfeti, Kiliseler ve Camiler gibi somut miras değerlerinin çekiciliği ile sıra geceleri, Urfa mutfağı, tören ve anımlar gibi etkinliklerle somut olmayan değerlerin kombine edilmesi önem arz etmektedir.

Çalışmada şehre tur düzenleyen acentelerin büyük bir çoğunluğunun bunu birleştiren paketler düzenlediği ve sıra gecelerini domine ettiği görülmüştür. Bunun artarak devam etmesi ve kentin kültürel dokusundaki diğer unsurların da bu sürece dahil edilmesi gerekmektedir.

İşletmeciler açısından birbirlerine eleştirel bir bakış açısına sahip oldukları, rekabetin belirgin ve birliğin zayıf olduğu da tespit edilmiştir. Gelecekte bir dernek ya da başka bir çatı üzerinden sıra gecesi düzenleyen işletmelerin, birlikte ve ortak çıkarlarına uygun hareket etmelerini sağlayacak bir yapılaşmanın gerçekleştirilmesi önemli olacaktır. Paydaş haline gelmek ve hareket etmek işletmeleri sadece ticari anlamda değil hali hazırda sıra gecelerinin uygulanışı ile ilgili geleneksel normların bir düzene oturtulması ya da standartların geliştirilmesini sağlayabilir.

Sıra geceleri, kentin kültürel yapıtaşında var olan ve uzun bir süredir Şanlıurfa turizmi için vazgeçilmez hale gelmiş bir aktivitedir. Bu müzik, yemek, oyun ve sohbet içeren geleneğin ziyaretçiler için daha çok eğlence yönü ağır bassa da onlar için de kentin yerel kültürünü, geleneklerini, müziği ve insanını tanıma olanağı sağladığı açıktır. Çalışmada sıra gecelerinin kente, turizm yönünden önemli bir katkısının olduğu ve bunun daha çok ekonomik alanda cereyan ettiği; turizmin de sıra gecelerine etkilerinin olduğu ve bunun daha çok sosyo-kültürel temelde gerçekleştiği görülmüştür. Bu açıdan karşılıklı bir etkileşimin olduğu ilişki söz konusudur. Bu tez çalışmasından hareketle sektöre ve akademiye aşağıdaki öneriler sunulabilir.

- ✓ Sıra geceleri gibi diğer somut olmayan kültürel miras unsurlarının da turizm ile kombine edilmesi gerekmektedir.
- ✓ İşletmelerin ve kamu kurumların sıra gecelerinin turizm potansiyeli için yapacakları yatırımlar açısından sıra geceleri ile ilgili istatistikî bilgiler gerekmektedir.
- ✓ Sıra gecelerinin canlı kalmasının en önemli faktörü müzik olduğundan yerel sanatçıların desteklenmesi gerekmektedir.
- ✓ Gastronominin konaklama üzerindeki etkisi sıra gecelerinde de mevcut olduğundan bu alanda yatırımların yapılması gerekmektedir.

- ✓ Sıra gecesi düzenleyen işletmelerin, birlikte ve ortak çıkarlarına uygun hareket etmelerini sağlayacak bir yapılaşmanın gerçekleştirilmesi önemli olacaktır.
- ✓ Gelecekte yürütülecek çalışmaların özellikle sıra gecelerine katılan ziyaretçiler, seyahat acenteleri ve diğer turizm işletmeleri üzerine odaklanması alandaki boşluğu biraz daha dolduracaktır.

Bu çalışma Şanlıurfa ilinde, sıra geceleri ve turizm ilişkisine odaklanmış ve bununla sınırlıdır. Tez nitel bir araştırmadır ve sıra gecesi düzenleyen işletmeler üzerinden yürütülmüştür. Çalışmanın gelecekte yürütülecek çalışmalara kaynak olması, destek sunması umut edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akbıyık, A. (1999). *Şanlıurfa Halk Müziği*. Şanlıurfa Valiliği.
- Akbıyık, A. (2009). *Urfa Sevdalı*. Şanlıurfa: Sembol Ofset Matbaa.
- Akbıyık, A. ve Kürkcüoğlu, S. S. (2002); Şanlıurfa Halk Müziğine Genel Bir Bakış. Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı (ŞURKAV) Yayınları Yayın No: 27
- Akbıyık, M. (2014). Şanlıurfa İlinin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Erzurum.
- Akmeşe, H., Ataman, D. ve Aras, S. (2018). “Somut Kültürel Mirasın Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Mardin İli Örneği”, Journal of Social and Humanities Sciences Research, 5(29): 3598-3607.
- Akpınar, H., Bektaş, E., Önal, M., Ekinci, A., Bilen, O. O., Baştepe, K., Mızrak, R., Kaya, M., ... & Şahin, Ö. G. C. (2019). Geçmişten Günümüze Urfa'da Müzik. Gece Kitaplığı, Ankara.
- Albayrak, Y. (2019). Şanlıurfa'da Yeni Bulunan Kaya Mezarları Taban Mozaikleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (41), 213-224.
- Altıngöz, İ.H. (2020). Urfa Müziği Hakkında. <https://sanliurfa.ktb.gov.tr/Eklenti/22148,urfa-muzigi-hakkinda.pdf?0> (Erişim Tarihi: 06.08.2022)
- Arısoy, N.Ö., (2021). Kamu Kurumlarının ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Şanlıurfa'nın Turizm Potansiyeline Bakışı. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Aslan, E. (2014). Ahi Örgütlerinden Urfa Sıra Gecesine Uzanan Bir Kültür Geleneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 5-15.
- Atlı, S. (2018). Türkiye'deki Geleneksel Sohbet Toplantıları Üzerine Bir Değerlendirme. *Millî Folklor*, 30(117), 88-101.
- Avcı, C. (2019). *Dünyanın ilk anıtsal inanç merkezi: Göbekli tepe*. Harran Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa.

- Aydın, K., (2022). Somut olmayan kültürel mirasın turizm alanında değerlendirilmesi: Karabük-Ovacık ilçesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Karabük.
- Ayşegül, Ö. (2011). Şanlıurfa Turizm Verileri ve Altyapı Çalışmaları Turizm Yatırımcıları İçin. Yatırım Destek Ofisi, Şanlıurfa.
- Baldan, O. ve Tabak, C. (2015). Müzik Dinleme ve Çalgı Performansında Ses, Tını, Algı, “Şanlıurfa Sıra Geceleri ve Geçmişten Günümüze Tını Değişimi”, VI. Uluslararası Hisarlı Ahmet Sempozyumu, Kütahya.
- Barakazı, M., & Öncel, S. (2017). Rekreasyonel Turizm Faaliyeti Olarak Urfa Sıra Geceleri. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 2(1), 87-97.
- Barca, İ. (2016). Eyyûbiler Devrinde Harran I. Uluslararası İslam Tarihi ve Medeniyetinde Harran Sempozyumu, Semih Matbaacılık, 85.
- Basat, E. M. (2013). Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Birlikte Koruyabilmek. *Milli Folklor*, 61.
- Başcı, E. (2021). Kutsal Mekânın Yeniden Üretimi: Göbekli Tepe Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Isparta.
- Bayram, G. E., Bayram, A. T., & Sürücü, Ö. (2016). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Turizm: Şanlıurfa’da Bulunan Sivil Toplum Kuruluşlarının Görüşleri. *ÜNİDAP Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı, Muş*.
- Baytok, A., Boyraz, M.ve Başar, B. (2021). Somut olmayan kültürel miras konulu bilimsel yayınların veri görselleştirme tekniği ile bibliyometrik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 246-262.
- Birinci, S., Kaymaz, Ç. K., & Camcı, A. (2018). Göbekli Tepe’nin Arkeolojik Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi (Şanlıurfa). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3), 1351-1367.
- Can, İ. İ., & Ağcakaya, H. (2019). Somut Olmayan Kültürel Miras Kapsamında Mutfak Kültürünün Sürdürülebilirliği: Türkiye’deki Gastronomi Müzeleri Örneği. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 3(4), 788-804.
- Can, M. (2010). Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

- Cicioğlu, M. N. (2018). Şanlıurfa'da ve Azerbaycan'da Gazel Okuma Geleneği. *Bir Devr-i Kadîm Efendisi Prof. Dr. Tahir Üzgör'e Armağan Editörler: Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe*, 248.
- Colins, A. (2019). *Göbeklitepe ve Tanrıların Doğuşu*. Alfa Yayınevi
- Culha, O. (2008). Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(12), 1827-1852.
- Çakmak, T.F. (2014). İnanç Turizminin Turistik Destinasyon Pazarlamasındaki Yeri ve Önemi: Göbekli Tepe örneği. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Çelen, Ö. G. O., Zenger, Ö. G. E., Bayram, Ö. Ü. G. E., & Altunoz, Ö. (2019). Yerel Halkın Bakış Açısıyla Şanlıurfa'da İnanç Turizmi. *Proceedings Books*, 66.
- Çelik, B. (2019). Neolitik Dönem Kült Merkezi: Harbetsuvan Tepesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* (43), 24-38.
- Çelik, M. (2017). *Şanlıurfa'daki Gastronomi Kültürünün, Kenti Ziyaret Eden Yerli Turistlerin Kalış Sürelerine Etkisi Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, M., ve Aksoy, M. (2017). Yerli Turistlerin Gastronomi Turizmine Yönelik Tutumları: Şanlıurfa Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(3), 422-434.
- Çepik, F. (2020). *Geleneksel Sohbet Toplantıları Bağlamında Şanlıurfa Sıra Geceleri Üzerine Bir İnceleme*. Gaziantep Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.
- Çiçek, M. (2022). *Müze deneyiminde interaktif uygulamaların tekrar ziyaret etme niyeti üzerine etkisi: Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi ve Göbeklitepe örenyeri örneği*.Yüksek lisans tezi. Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Batman.
- Değişgel, S., ve Bingöl, Z. (2018). Şanlıurfa İlinin Gençlik Turizmi Potansiyelinin İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 375-390.
- Demir, A. (2008). *Urfa ve Çevresi Eyyubiler Tarihi (I b.)*. İstanbul: Kent yayınları
- Demir, H., Halifeoğlu, F. M., & Kayan, H. D. Şanlıurfa Bedesteni (Kazaz Pazarı) Üzerine Mimari Bir Değerlendirme. *Vakıflar Dergisi*, (57), 143-155.

- Dinç, S., (2021). *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelerde Sergilenmesi: Bocuk Gecesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler. İzmir.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Duruer, H., Kürkçüoğlu, S., Çalış, H. (1997). *Şanlıurfa Folklorunda Sıra Gecesi Geleneği, Şanlıurfa 97 İl Yıllığı, Güneydoğu Matbaacılık, Şanlıurfa*.
- Elçioğlu, M. (2019). *Kültür Ekonomisi Unsurlarının Kalkınmaya Etkisi: TRC2 Bölge Örneği*, Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Batman.
- Erdem, A., Unur, K, ve Şeker, F. (2022). Şanlıurfa'nın Akıllı Turizm Destinasyonu Olabilmesi İçin Gerekli Stratejilerin A'wot Yöntemi ile Belirlenmesi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 73-91.
- Gökhan, E. (2015). Toplu Çalıp Söyleme Geleneğinin Yaşatıldığı "Sohbet Toplantılarında" Sıra Sahibinin Belirlenme Ritüeli. *Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi*, (7), 75-83.
- Göktaş, L. S. (2018). Şanlıurfa Halkının İnanç Turizm Algısına Yönelik Tutumlarının Tespiti. *Türkbilim*, 7.
- Göktaş, L. S., ve Ülkü, A. (2021). Müzedeki Hizmet Kalitesi Algısının Tekrar Ziyaret Etme ve Tavsiye Etme Niyeti Üzerindeki Etkisi. *Avrasya Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 42-53.
- Göler, M. (2016). *Anadolu'nun İlk Tapınağı: Göbekli Tepe*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez, Ankara.
- Gönel Sönmez, T., & Öger, A. (2019). Urfa Sıra Geceleri ve Uygur Otuz Oğul Meşrebi.
- Green, T. M. (1992). *The City of the Moon God: Religious Traditions of Harran*. Netherlands: E. J. Brill yayınları.
- Güler, S. E. (2016). *Urfa'nın Doğusunda Anik Bir Kent: Soğmatar*. Arkeopera yayınları, İstanbul.
- Helferich, A., Schmid, K., ve Herzwurm, G. (2006). Product Management For Software Product Lines: An Unsolved Problem? *Communications Of The ACM*, 49(12), 66-67.

- İçöz, O. (2008). *Spor Turizmi Pazarlaması ve Futbol Takımlarının Hazırlık Dönemi Kamp Yeri Tercihlerini Belirleyen Etkenler*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- İşıkırık, M. (2021). *Şanlıurfa Sıra Gecelerinde Divan Edebiyatı İzleri*. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.
- Karapınar, E. ve Barakazı, M. (2017). Kültürel Miras Turizminin Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Göbeklitepe Ören Yeri. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 5-18.
- Kartal, B., (2022). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Somut Olmayan Kültürel Miras Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Amasya.
- Kaya, M. (2015). “Bir Şehir Kültürü Olarak Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği” 3. Milletler Arası Şehir Tarihi Yazarları Kongresi. 6-8 Mart 2015 Şanlıurfa.
- Kızılırmak, İ. & Kurtuldu, H. (2005). Kültürel Turizmin Önemi ve Tüketici Tercihlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 101.
- Kozak, N., Kozak, M. A., Kozak, M. (2000). Genel Turizm, İlkeler-Kavramlar. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Köroğlu, K. (2018). *Eski Mezopotamya Tarihi* (12 b.). İstanbul: İletişim yayınları.
- Kürkçüoğlu, A. C., Akalın, M., Kürkçüoğlu, S., ve Güler, S. (2002). Şanlıurfa, Uygarlığın Doğduğu Şehir. Şanlıurfa: Şurkav Yayınları.
- Kürkçüoğlu, A.C. ve Güler, S.E. (2010) Tarih ve Turizm Şehri Şanlıurfa, Şanlıurfa: Şurkav Yayınları.
- Kürkçüoğlu, S.S. (2017). Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği ve Türküleri, Şanlıurfa: Şurkav Yayınları.
- Macit, M. (2010). Urfa Sıra Gecelerinde ve Musiki Meclislerinde Okunan Gazellerin İşlevi. *Millî Folklor*, 22(87).
- Odabaşı, F. (2006). Dil-Kültür Bağlamında Müzik Dili ve Bunun Sosyal Bütünleşmedeki yeri. *Journal of İstanbul University Faculty of Theology*, (14), 237-258.

- Oğuz, M. Ö. (2009). Somut Olmayan Kültürel Miras ve Kültürel İfade Çeşitliliği. *Milli Folklor Dergisi*, 11(82), 6-12.
- Onur Güzel, M., Barakazı, M., & Çakır, P. G. (2019). Şehir Turizmine Hizmet Verebilecek Tarihi Yapılarda Restorasyon (Yenileme): Şanlıurfa Konukevleri Örneği. *Journal of Socialand Humanities Sciences Research*, 6 (44), 3666, 3675.
- Öncel, M. (2019). Şanlıurfa Müziğinde Hoyrat ve Hoyratçılık: Yaşar Özden örneği. *İstem*, (34), 353-362.
- Özdamar, M. (2011). Şanlıurfa’da Kültür Turizmi: Şanlıurfa’ya Kültür Turizmi Kapsamında Seyahat Acentaları ile Gelen Yerli Turistlerin Profilini ve Anlık Satın Alma Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Mersin.
- Özdemir, M. (2001). Şanlıurfa Müzik Hayatında İki Usta Sanatçı: Mukim Tahir ve Bakır Yurtsever (*Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü*).
- Resmî Gazete. 6360 sayılı kanun. On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- Rzayeva, S. (2020). Küreselleşmenin Kültürel Akışları ve Somut Olmayan Kültürel Miras Üzerindeki Etkileri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 13(29), 33-52.
- Sağ, Ç. (2018). İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitimine Yönelik Etkinlik Temelli Bir Eylem Araştırması. Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi: Bartın.
- Sahil, A. (2009). Şanlıurfa’da Halk Müziği ve Tasavvuf Müziğinin Etkileşimi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Sahil, A. (2016). Şanlıurfa’da Gelenekselden Popülere Sıra Gecesi From Traditional To Popular Sıra Nıgts In Şanlıurfa. 2. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi E-Bildiriler Kitabı, 34.
- Satmış, D. (2019). *50 Maddede Göbeklitepe ve Sırları*. Karakarga Yayınevi. 2. Baskı.
- Schmidt, K., (1995), Investigations In The Upper Mesopotamian Early Neolithic: Göbekli Tepe and Gürcütepe. Neo- Lithics. A Newsletter Of Southwest Asian Lithics Research, 2(95), 9–10

- Semple, E. C. (1919). The Ancient Piedmont Route of Northern Mesopotamia. *Geographical Review* (3), 153-179.
- Sevimli, Y., Tatlı, M., & Kızıldemir, ö. (2021). Göbeklitepe'nin Gastronomi Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 263-286.
- Sweatman Martin B., Tsikritsis D., (2017). Decoding Göbekli Tepe With Archaeoastronomy: What Does The Fox Say? *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, Vol. 17, No: 1
- Tayanç, M. (2021). Kent kimliğinin İnşasında Bir Geleneksel Oyun: Sıra Gecesi. *Niğantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 36-45.
- TÜİK, (2021). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=45500> (Erişim Tarihi: 12.06.2022)
- Uçar, B. (2011). Urfa sıra gecelerinde Şair Abdî'nin gazelleri üzerine. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 1(2), 9-11.
- Yakıcı, A. (2010). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Somut Mekânı: Konya Barana Odaları. *Millî Folklor*, Yıl 22, Sayı 87.
- Yaşarsoy, E. ve Oktay, K. (2020). Yerli Turistlerin Şanlıurfa Turizmi ile İlgili Algılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(1), 58-77.
- Yeşilyurt, B., & Kurnaz, A. (2021). Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine Gastronomik Bir Bakış. 2. *Uluslararası Turizmde Yeni Jenerasyonlar ve Yeni Trendler Kongresi*, 795-806.
- Yılmaz, N. (2022). Harput Müzik Kültüründe Yerel İsimlendirmeye Sahip Makamların İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. Ankara.
- Yücel, M. (2000). *İbrahim ve Harran Gizemi* (Sin Mabedi ve Sabiilik) (1 b.). İstanbul: Belge Uluslararası Yayıncılık.
- Zaman, M. (2012). *Trabzon İlinin Turizm Coğrafyası*. Erzurum: Mega Ofset Matbaa.
- Zaman, M. (2012). Trabzon İlinin Turizm Coğrafyası: Potansiyel-Alternatifler Planlama. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Yayını No: 999, Fen Edebiyat Fakültesi Yayını No: 137, Araştırma Serisi No: 113

Zengin, B., (2006), Turizm Coğrafyası, İstanbul: Değişim Yayınları.

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 02.05.2022)

<http://www.sanliurfa.gov.tr/genel-bilgiler> (Erişim Tarihi: 01.04.2022)

<https://www.muzikgruplari.org/sira-geceleri/> (Erişim Tarihi: 12.01.2022)

<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80735/bardaysan.html>(Erişim Tarihi: 02.02.2022)

<http://tektekdagları.tabiat.gov.tr/>(Erişim Tarihi: 10.04.2022)

<http://www.mootol.com/Yazi2506/antik-cagda-urfa-ve-ilceleri>(Erişim Tarihi: 20.03.2022)

<http://www.sanliurfa.gov.tr>(Erişim Tarihi: 20.04.2022)

<http://www.sanliurfa.gov.tr/halil-ibrahim-bulusmalari-uluslararası>(Erişim Tarihi: 20.04.2022)

<http://www.sanliurfa.gov.tr/kultur-turizmi>(Erişim Tarihi: 20.04.2022)

<http://www.sanliurfa.gov.tr/kurumlar/sanliurfa.gov.tr/Tasar%C4%B1m%20Yeni/Giyim/3.JPG> (Erişim Tarihi: 19.07.2022)

<https://www.haberler.com/festival-basliyor-urfa-senleniyor-2328228-haberi/> (Erişim Tarihi: 20.03.2022)

<https://www.haberler.com/festival-basliyor-urfa-senleniyor-2328228-haberi/> (Erişim Tarihi: 20.03.2022)

<https://www.hurriyet.com.tr/sanliurfa-uc-dinin-kutsal-kenti-263834> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

<https://www.sanliurfa.bel.tr/etkinlik/116/uluslararası-urfes-isot-festivali-dünyanın-en-tatli-acisi> (Erişim Tarihi: 08.05.2022)

<https://www.sanliurfa.bel.tr/etkinlik/116/uluslararası-urfes-isot-festivali-dünyanın-en-tatli-acisi-isot--yarismasi> (Erişim Tarihi: 02.04.2022)

<https://www.siverek.bel.tr/> (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

<https://www.urfa63haber.com/haber/hz-eyyp-sabr-gnleri-balyor-2382.html> (Erişim Tarihi: 25.11.2021)

<https://www.urfamiz.com/tolaka.html>(Erişim Tarihi: 23.05.2022)

<https://www.urfanatik.com/haber/4110489/urfada-sira-gecesi-gelenegi>(Erişim Tarihi: 26.04.2022)

https://www.unesco.org.tr/Content_Files/Content/Sektor/Kultur/sokum_bb.pdf (Erişim Tarihi: 01.08.2022)

<https://www.urfapusula.com/haber/7764011/urfa-sira-gecesi-nedir-iste-merak-edilenler> (Erişim Tarihi: 01.08.2022)